

Vrije Universiteit Brussel

Een Effectiviteitsonderzoek naar de Onthemende Tochten van Oikoten.

Eindverhandeling tot licentiaat in de Psychologie

Student: Geert Michels

Promotor: Prof. Dr. J. Vanderfaeillie

Organisatie: vzw Oikoten

Academiejaar 2007–2008

WETENSCHAPSwinkel
Brussel

Samenvatting

In dit onderzoek wordt de effectiviteit nagegaan van de onthemende tochten van de vzw Oikoten. Het zijn staptochten van drie à vier maanden met één of twee jongeren en één begeleid(st)er, bedoeld voor jongeren met een POS of MOF statuut die ernstige gedragsproblemen en/of delinquent gedrag vertonen. Vaak zijn ze vastgelopen zijn in een circuit van (gemeenschaps)instellingen en deze tocht biedt hen een uitweg. De effectiviteit werd gemeten aan de hand van uitval, cliënttevredenheid, doelrealisatie, probleemreductie en het functioneren van de jongeren na de tocht (toekomstperspectief). De onderzoekspopulatie betreft 53 jongeren waarop een dossieranalyse werd uitgevoerd. 40 van hen beëindigden de tocht. Hiervan konden er 24 jongeren telefonisch bevraagd worden met een aantal aangepaste vragenlijsten. Wat betreft uitval zien we dat bij een vierde van de jongeren de tocht voortijdig beëindigd wordt. Er zijn twee variabelen die van invloed zijn op de uitval. Ten eerste wordt de kans groter dat de tocht voortijdig afgebroken wordt naargelang er meer externaliserende problemen aanwezig zijn bij de jongere. Ten tweede is de kans groter op het niet beëindigen van de tocht indien een jongere uit een POS komt door een weggevalen zorgfiguur. Cliënttevredenheid is vergelijkbaar met de norm, behalve voor de factor professionaliteit. Dit betekent dat de jongeren minder tevreden zijn over de deskundigheid van de begeleiding.

Er worden meer hulpverleningsdoelen dan interpersoonlijke en toekomstgerichte doelen gesteld. Het merendeel van alle gesteld doelen worden gerealiseerd. Interpersoonlijke doelen worden het meest gerealiseerd. In het licht van de probleemreductie zien we dat bijna de helft van de jongeren recidiveert en er melding is van meer internaliserende en minder externaliserende problemen na dan voor de tocht. Wat betreft toekomstperspectief wordt vastgesteld dat de jongeren na de tocht redelijk goed functioneren op financieel vlak, op vlak van relaties, huisvesting, school en tewerkstelling.

Dankwoord

Bij aanvang wist ik dat ik geen eenvoudig te onderzoeken onderwerp gekozen had en dat het een lang en vermoeiend proces zou worden. Zonder de hulp en steun van een aantal mensen zou deze thesis dan ook niet zijn wat ze nu is en wil ik hen hiervoor bij deze bedanken,

In de eerste plaats gaat mijn dank uit naar mijn promotor, Prof. Dr. Vanderfaeillie. Zonder diens wetenschappelijke creativiteit zou dit onderzoek nooit uit de startblokken geraakt zijn. Ik wil hem ook bedanken voor de uitstekende hulp en begeleiding tijdens het ganse proces, en de tijd die hiervoor werd vrijgemaakt. Ook het ganse Oikoten-team, en Jo Jespers in het bijzonder, wil ik bedanken voor hun hulp en bereidwillige medewerking, ook al hadden ze een drukke agenda. Dank ook aan Stefanie Goovaerts van de Wetenschapswinkel voor het organiseren van de vergaderingen met de verschillende partijen en de opvolging van mijn thesis. Ook de jongeren die bereid waren mee te werken aan dit onderzoek dank ik voor hun bijdrage en wens ik veel geluk toe in de toekomst.

Verder wil ik ook mijn ouders bedanken, zonder wiens mecenaat en onvoorwaardelijke steun ik deze opleiding niet had kunnen volgen. Ook mijn vriendin Joke bedank ik, om er altijd te zijn voor mij, ook al had deze thesis zo zijn invloed op mijn gemoedstoestand.

Inhoudstafel

<u>Inleiding</u>	p.6
<u>Hoofdstuk 1: Theoretisch kader</u>	p.7
1.1. Voorstelling vzw Oikoten	p.7
1.1.1. Situering	p.7
1.1.2. Ontstaan	p.7
1.1.3. Verloop tochten/procedure	p.8
1.2.3.1 Selectie	p.8
1.2.3.2. Voorbereiding	p.9
1.2.3.3. Tocht zelf	p.9
1.2.3.4. Nazorg	p.10
1.2. Ervaringsleren en ontheming	p.10
1.2.1. Begrip ontheming	p.10
1.2.2. Omgeving	p.11
1.2.3. Activiteiten	p.11
1.2.4. Doelgroep	p.12
1.2.5. Veranderingsproces	p.12
1.2.6. Effect van ervaringsleren	p.14
1.3. Effectiviteit meten	p.17
1.3.1. Uitval	p.18
1.3.2. Cliënttevredenheid	p.19
1.3.3. Doelrealisatie	p.21
1.4. Onderzoeksvragen	p.23
<u>Hoofdstuk 2: Onderzoeksopzet</u>	p.24
2.1. Proefpersonen	p.24
2.2. Onderzoeksmateriaal	p.24
2.2.1. Dossieranalyse	p.24
2.2.2. Vragenlijsten	p.24
2.2.3. Doelrealisatie	p.25
2.3. Procedure	p.25
2.4. Data-analyse	p.26
<u>Hoofdstuk 3: Resultaten</u>	p.28
3.1. Beschrijving onderzoeksgroep	p.28
3.2. Uitval	p.28
3.3. Cliënttevredenheid	p.30
3.4. Doelrealisatie	p.30
3.5. Probleemreductie	p.31
3.6. Toekomstperspectief	p.33
<u>Hoofdstuk 4: Bespreking</u>	p.35

<u>Conclusie</u>	p.40
<u>Referenties</u>	p.41
<u>Bijlagen</u>	p.45
Bijlage I: Variabelen dossieranalyse	p.45
Bijlage II: Vragenlijsten	p.47
A. Algemene vragenlijst	p.50
B. Aangepaste C-toets	p.50
C. Doelrealisatie	p.51
D. Aangepaste Begeleidende Instantie Vragenlijst (BIV)	p.52
Bijlage III: Statistische analyses	p.54
A. Beschrijving onderzoekspopulatie	p.54
B. Uitval	p.57
C. Cliënttevredenheid	p.67
D. Doelrealisatie	p.67
E. Toekomstperspectief	p.72

Inleiding

Binnen de jeugdzorg wordt de laatste jaren veel aandacht besteed aan de effectiviteit van de hulpverlening, hetgeen tevens benadrukt werd in het Globaal Plan Jeugdzorg 2006 van de overheid. De vzw Oikoten is werkzaam in dit veld van de jeugdzorg waarbij zij een methodiek hanteert die fundamenteel afwijkt van de reguliere hulpverlening. Zij organiseren onthemende projecten voor jongeren voor wie quasi alle hulpverlening ontoereikend bleek. De uniciteit van deze organisatie en haar werkvorm impliceert echter dat er bijna geen onderzoek naar zulke projecten gedaan werd in het verleden, terwijl de overheid (zie supra) vragende partij is voor onderzoek naar resultaat en effectiviteit. Het enige onderzoek waarop Oikoten zich kan beroepen is reeds meer dan 10 jaar oud (Van Garsse, 1993a,b) waardoor een meer up-to-date onderzoek wenselijk is. Natuurlijk is ook Oikoten zelf geïnteresseerd in de effectiviteit van haar projecten, daarom dit onderzoek.

Het onderzoek hier gepresenteerd richt zich enkel op de onthemende tochten waarbij 1 of 2 jongeren en 1 begeleider een tocht van ongeveer 3 à 4 maanden ondernemen. Er zal getracht worden een beeld te schetsen van de effectiviteit van deze tochten, waardoor inzicht in en kwaliteit van deze vorm van hulpverlening mogelijk verhoogd kan worden.

In het eerste deel zal deze organisatie en haar methodiek voorgesteld en geïllustreerd worden. Vervolgens zal ingegaan worden op de plaats die deze werkvorm inneemt in het spectrum van het ervaringsleren. Verder wordt gekeken naar resultaten en outcome van vergelijkbare projecten in het buitenland, waarbij probleemreductie en functioneren na een project aan bod komen. Hierna wordt de werking van Oikoten tegenover het ervaringsleren geplaatst en worden belangrijke verschillen aangehaald. In het tweede deel zal ingegaan worden op het meten van effectiviteit. Naar aanleiding van het hier gehanteerde onderzoeksopzet wordt verder ingegaan op drie deelaspecten van effectiviteit in de jeugdzorg, namelijk uitval, cliënttevredenheid en doelrealisatie.

Hoofdstuk 1: Theoretisch kader

1.1.Voorstelling vzw Oikoten

1.1.1.Situering

Oikoten is een organisatie die alternatieven uitwerkt voor jongeren die vastgelopen zijn in een circuit van (gemeenschaps)instellingen in de jeugdzorg. Het betreft jongeren die in een problematische opvoedingssituatie (POS) verkeren en/of die een als misdrijf omschreven feit (MOF) gepleegd hebben. Ze vertonen vaak ernstige gedragsproblemen en delinquent gedrag. Deze jongeren lijken vaak reeds uitbehandeld en de reguliere hulpverlening heeft schijnbaar geen vat meer op hen.

De gehanteerde alternatieven zijn de klassieke voettochten van 3 tot 4 maanden, werkprojecten in het buitenland, crisisontheming en het herstelbemiddelingsproject (Van Garsse, 1993a; Oikoten, 2001). Enkel de onthemende tochten zullen hier behandeld worden. Een jongenstocht duurt in regel 4 maanden, een meisjestocht 3 maanden.

Het uiteindelijke doel van de onthemende tochten is de jongeren de ruimte te bieden om zich tegenover zichzelf en de buitenwereld te rehabiliteren voor ze meerderjarig zijn (Duindam, Glas & Van der Ploeg, 1996).

1.1.2.Ontstaan

Voor het ontstaan van Oikoten moeten we teruggaan naar 1982 (Oikoten, 2001; Duindam, 1993). Toen werd voor de eerste maal een voettocht georganiseerd. Twee jongeren en één begeleider vertrokken te voet naar Santiago de Compostela voor een tocht van 2500 km. In 1986 werden voor de eerste maal tochten voor meisjes georganiseerd. (Duindam et al, 1996; Van Garsse, 1993b). Vervolgens werd er een samenwerkingsverband gecreëerd met de verschillende (gemeenschaps)instellingen en de Vlaamse jeugdrechtbanken om onthemende projecten op te starten. Sinds de eerste experimentele tocht zijn honderden jongeren hen gevolgd (Van Garsse, 1993a). Gemiddeld vertrekken er zo'n 15 jongeren per jaar op een onthemende tocht (Oikoten, 2001; 2002; 2003; 2004; 2005; 2006).

De grondleggers waren geïnspireerd door het Amerikaanse Vision Quest, pionier op het vlak van onthemende tochten met delinquente jongeren (Duindam et al, 1996). In 1987 kreeg de vzw meer bestaanszekerheid toen er met de Vlaamse overheid een conventie werd gesloten die voorzag in een personeels- en werkingssubsidie (Oikoten, 2004; Oikoten, 2005).

Doorheen de jaren werden er ook andere bestemmingen dan Santiago de Compostela bereikt. Ook met de duur, groepsgrootte en vervoersmiddel werd geëxperimenteerd. Een tocht kent dus zeker geen vaste structuur en hangt af de betrokken partijen (Duindam et al, 1996).

1.1.3. Verloop tochten/procedure

1.1.3.1 Selectie

Een tocht begint steeds met de kandidaatstelling van de jongeren zelf. Zij schrijven een motivatiebrief gericht aan Oikoten en worden uitgenodigd voor een gesprek, waarin hun motivatie voor het project getoetst wordt.

Van de instelling waar de jongere verblijft, van de familie en van de jeugdrechter of het Comité Bijzondere Jeugdzorg (CBJ) krijgt Oikoten beschikking over informatie betreffende de kandidaten. Het belangrijkste is een selectiegesprek met de jongere zelf. Deze intakegesprekken gebeuren door de Oikoten-medewerkers.

Oikoten hanteert een aantal selectiecriteria¹. De jongere moet vooreerst toestemming krijgen van de jeugdrechter of het CBJ. De minimumleeftijd bedraagt 16 jaar. Jongeren boven 18 jaar die onder verlengd toezicht van de jeugdrechter staan, kunnen op project mits toestemming van de Administratie Welzijn. Voorts geldt het criterium van de perspectiefloosheid, waarmee bedoeld wordt dat de jongere zich in een uitzichtloze situatie bevindt. De tocht beoogt immers nieuwe perspectieven te scheppen en kan bestaande mogelijkheden, bijvoorbeeld een geplande start voor een project Begeleid Zelfstandig Wonen (BZW), niet in de weg staan.

Oikoten richt zich dus tot een groep waarvoor geen passende hulpverlening beschikbaar is. Ruikes (1994) zegt hierover dat afwezigheid van andere hulpverleningsmogelijkheden één van de meest tastbare criteria voor uitzichtloosheid van de situatie is. De jongere lijkt 'uitbehandeld' te zijn en een ervaringsleerproject lijkt dan nog het laatste middel dat de jongeren een nieuw toekomstperspectief kan bieden.

Uitsluitingscriteria zijn volgens Oikoten¹ een acute verslavingsproblematiek, een acute en ernstige psychiatrische problematiek en een ernstige verstandelijke beperking.

Eens de intakeprocedure achter de rug is wordt er gezocht naar een geschikte tochtbegeleid(st)er. Een specifiek diploma hiervoor is niet vereist. Er wordt van hen wel verwacht dat ze beschikken over een dosis levenservaring, en de minimumleeftijd is 26 jaar. Verder is een open geest, veel humor en relativeringsvermogen, massa's geduld en veel liefde voor de natuur vereist. Hij of zij moet sterk in de schoenen staan om deze solitaire opdracht gedurende enkele maanden vol te houden. Daarom wordt er verwacht dat de begeleid(st)er zich in een stabiele levensfase bevindt wat betreft emotioneel en relationeel functioneren.

Oikoten² stelt dat ervaring in het werken met jongeren een voordeel kan zijn, maar soms ook een nadeel. Opgedane pedagogische vaardigheden in het werken met jongeren werken volgens hen bijna niet wanneer het contact met jongere en begeleider zo intensief is als op een staptocht. Bovendien zijn het meestal jongeren waarop de klassieke hulpverlening geen vat kreeg en waar de meeste pedagogische middelen reeds gepasseerd zijn (Van Garsse, 1993a).

¹ http://www.oikoten.be/wat_is_ontheming.htm

² http://www.oikoten.be/wie_begeleider.htm

1.1.3.2. Voorbereiding

Een volgende stap in het hele proces is de voorbereidingsweek op Oikoten's boerderij in Tildonk met de jongere en de begeleid(st)er. De eerste contacten worden gelegd, materiaal wordt nagekeken, er wordt wat gestapt etc. Na deze voorbereiding vindt een receptie plaats, waarbij er zoveel mogelijk mensen uit de omgeving van de jongere worden uitgenodigd. Op deze receptie wordt eveneens de jeugdrechter en de consulent van de jeugdrechtbank en/of het CBJ uitgenodigd. Dit is tevens het moment waarop de overeenkomst van de tocht ondertekend wordt door de betrokken partijen.

De overeenkomst is de basis van elke tocht. Zowel de jongere, diens ouders, jeugdrechter en consulent of CBJ, achterban (bestaande uit de projectverantwoordelijke van Oikoten en de individuele steunfiguren van de jongeren en van de begeleid(st)er), stapbegeleid(st)er als Oikoten zelf worden opgenomen in deze overeenkomst. De concrete inhoud van deze overeenkomst verschilt per tocht en per betrokkene. De wensen, doelen, bekommernissen en afspraken van alle betrokken partijen komen in de overeenkomst uitgebreid aan bod in ieders eigen woorden. De jeugdrechter geeft hierin zijn toestemming aan de jongere om op tocht te vertrekken alsook zijn visie op hetgeen zal volgen op de tocht. Meestal betekent het volbrengen van een tocht ook een beëindiging van toezicht door de jeugdrechtbank. De jongere belooft in de overeenkomst om zich te houden aan de afspraken en stelt voor zichzelf een aantal doelen. De ouders zetten hun visie hierin uiteen en ook zij gaan een aantal beloften aan. De begeleid(st)er verbindt zich ertoe om de tocht in dezelfde omstandigheden als de jongere af te leggen en zijn of haar verantwoordelijkheid te nemen ten opzichte van de jongere. De achterban verbindt zich in de overeenkomst het verlenen van bijstand aan de stappers indien nodig en in het zoeken naar toekomstmogelijkheden voor de jongere na de tocht (Van Garsse, 1993a).

De door de jongere vooropgestelde doelen kunnen door de andere partijen mee onderschreven worden. Tevens kunnen de andere partijen doelen met het oog op de jongere vooropstellen. De doelen zijn zeer individueel en kunnen gaan van het behalen van een diploma, over het volgen van een BZW-traject, tot het herstellen van het contact met de ouders. De overeenkomst beschrijft voorts wat de consequenties zijn voor het verbreken ervan. Bij het niet nakomen van de gemaakte afspraken zal de jongere opnieuw onder de hoede van de jeugdrechtbank vallen die een passende maatregel zal opleggen, hetgeen meestal een nieuwe plaatsing inhoudt (Van Garsse, 1993a).

1.1.3.3. Tocht zelf

Na deze intensieve week van voorbereidingen en het afscheid, wordt er met de tocht gestart. Het betreft een tocht van om en bij de 2500 km met ongeveer 25 km per dag en om de 10 dagen wordt er een rustdag ingelast.

Er wordt zoveel mogelijk in de natuur gestapt en grote steden worden vermeden. Ieder stapper draagt zijn of haar eigen rugzak en is verantwoordelijk voor het materiaal. Tijdens de tocht worden de jongeren geconfronteerd met enkele basisbehoeften zoals het voorzien van eten, een slaapplek vinden, hout verzamelen om vuur te maken en drinkbaar water vinden (Stevenhuydens, 2002).

Tijdens de tocht zijn er een aantal zogenaamde achterbanbezoeken gepland. Deze vinden plaats ongeveer om de 3 weken. Tijdens deze bezoeken wordt er niet gestapt, maar worden er gesprekken gehouden en wordt er vooruitgeblikt op wat er na de tocht zal volgen (Van der Ploeg & Scholte, 2000b; Eerdeken, 2004). Het eindpunt van de klassieke tocht is het bedevaartsoord Santiago de Compostela. Hier worden een paar dagen rust ingelast alvorens huiswaarts te keren.

1.1.3.4. Nazorg

Wanneer een tocht volbracht is loopt de begeleiding van Oikoten in principe af. De hulpverlening wordt ofwel overgedragen aan andere diensten (bijvoorbeeld BZW-dienst of centrum voor kamertraining) ofwel stopt de begeleiding omdat verdere begeleiding niet vereist is. De jongere dient na het project zijn eigen weg te gaan, maar dreigt na zo'n ingrijpende ervaring in een zwart gat te vallen. Opnieuw integreren zonder adequate begeleiding is een zeer moeilijke opgave voor hen (Van der Ploeg, 2005). Officieel is er geen nazorgtraject bij Oikoten, maar meestal worden de contacten wel onderhouden tot 6 maanden na het project en worden er reünies georganiseerd (Eerdeken, 2004).

Een rapport van de Australian Institute of Criminology (Sallybanks, 2002) stelt dat het verplaatsen van jongeren naar een andere omgeving zonder te voorzien in adequate nazorg niet effectief is gebleken. Van der Ploeg (2005) beaamt dit wanneer hij stelt dat de gedragsveranderingen die tijdens het project verwezenlijkt zijn zonder passende nazorg dreigen verloren te gaan.

1.2. Ervaringsleren en ontheming

1.2.1. Begrip ontheming

Ontheming komt als begrip niet veel voor in de literatuur. Volgens Oikoten (2004) is de kern van ontheming dat de jongeren tijdelijk en radicaal losgemaakt worden uit hun vertrouwde omgeving en gericht overgebracht worden naar een totaal andere plaats in de samenleving.

Ontheming kan gezien worden als een vorm van het ervaringsleren. Ruikes (1994, p.24) geeft volgende definitie van ervaringsleren:

“Ervaringsleren is: het creëren van een specifieke situatie die jongeren in staat stelt concrete ervaringen op te doen op grond waarvan zij gemotiveerd worden en in staat gesteld worden om tot reflectie over de eigen situatie te komen. Een goede combinatie tussen de concrete ervaringen en de reflectie hierop leidt tot nieuwe leerprocessen die uiteindelijk de jeugdige autonomie doen verwerven, waardoor hij een nieuw toekomstperspectief krijgt”.

Schellekens (2004) meent dat er een aantal belangrijke verschillen zijn tussen de onthemende tochten van Oikoten en het ervaringsleren. Zo zijn de begeleiders van ervaringsleerprojecten meestal professionele hulpverleners, terwijl dit bij Oikoten expliciet niet het geval is. Ander belangrijk onderscheid is dat de begeleiding bij het klassieke ervaringsleren de veranderingsprocessen initieert en stuurt. Ook dit is bij Oikoten expliciet niet het geval. De begeleid(st)ers creëren eerder een kader waarin verandering spontaan kan optreden.

Er bestaat vandaag volgens Van der Ploeg & Scholte (2000b) een grote diversiteit aan ervaringsleerprogramma's die erg van elkaar verschillen inzake duur, locatie, opzet en begeleiding. In de Verenigde Staten zijn er ook ervaringsleerprogramma's die ontheming als methodiek toepassen. Deze projecten vallen vaak onder de noemer van Wilderness-Adventure Therapy (WAT) en Wilderness Experience Programs (WEP) (Russel, 2001). Deze projecten stelen op dezelfde principes als de onthemende tochten hier behandeld. Raymond (2004) stelt dat WAT programma's interventies zijn waarvan de methodologie valt onder het ervaringsleren in de context van de natuur.

1.2.2. Omgeving

De context of omgeving waarin de activiteit plaatsvindt is zeer belangrijk bij ervaringsleerprojecten (Van der Ploeg, 2005; Russel, 2000). Ruikes (1994) gaat verder door te stellen dat een specifieke situatie onontbeerlijk is omdat gedragsverandering anders onmogelijk is. Door een specifieke omgeving te kiezen worden situaties gecreëerd die voor nieuwe ervaringen en uitdagingen zorgen die voor de jongeren essentieel zijn om zich los te maken van habituele denk- en gedragspatronen. Een omgeving moet ook een zekere spanning inhouden, waarbij de jongeren uitgedaagd worden om andere denk- en gedragspatronen te hanteren dan deze waarmee ze voorheen vertrouwd waren (Ruikes, 1994). Lommen (2004) treedt deze visie bij door te stellen dat een afgelegen omgeving een ideale setting is voor het ordenen en reorganiseren van de eigen gedachten. Volgens Oikoten³ worden de jongeren uitgedaagd om een rol op te nemen die met andere en nieuwe maatschappelijke verwachtingen dan voorheen bezet is. Hierdoor kan de jongere een ander zelfconcept creëren. Er wordt echter niet getracht om andere en vroegere rollen uit te wissen. Wel wordt er via deze weg geprobeerd om de jongere tot een overstijgende synthese van al deze verschillende, en dus ook nieuwe, rollen te laten komen. De Vries (1985, in Duindam, 1993) stelt dat door alles achter te laten de onthemende tochten nieuwe perspectieven creëren op een zinvolle toekomst. Hengeller & Schoenwaldt (1994, in MacBride et al. 1999) argumenteren dat het plaatsen van jongeren in een radicaal andere omgeving een negatief effect kan hebben omdat hierdoor bestaande en vertrouwde protectieve factoren en ondersteuningssystemen wegvallen.

1.2.3. Activiteiten

De programma's die functioneren als ervaringsleerprojecten bevatten een diversiteit aan activiteiten variërend van tochten en sportieve buitenactiviteiten tot werk- en woonprojecten (Van der Ploeg & Scholte; 2000b). De ervaringsleertochten bevatten activiteiten die sportief en avontuurlijk van aard zijn, en worden vooral in de ruige natuur uitgevoerd. Ze zijn procesgericht en zijn bedoeld om de negatieve spiraal te doorbreken (Ruikes, 1994).

In Nederland heeft het ervaringsleren in eerste instantie naam gemaakt met overlevingstochten voor de meest problematische jongeren in de jaren zeventig (Van der Ploeg & Scholte; 2000b).

³ http://www.oikoten.be/wat_is_ontheming.htm

Bij de staptochten van Oikoten betreft het natuurlijk enkel het stappen op zich, kaartlezen, koken en kamperen als activiteiten, maar ook activiteiten als zeiltochten, klimmen, kajakken, speleologie en dergelijke kunnen hiervoor dienen (Van der Ploeg, 2005; Duindam, Glas & van der Ploeg, 1996; Ruikes, 1994, Duindam, 1993).

1.2.4. Doelgroep

Zoals reeds gesteld richt Oikoten zich tot jongeren uit de (gemeenschaps)instellingen van de bijzondere jeugdzorg. Het betreft jongeren die in een POS verkeren en/of een MOF gepleegd hebben. Oikoten (2004) stelde vast dat de jongeren die zich voor een onthemend project aanmelden een steeds complexere geschiedenis en problematiek vertonen.

De doelgroep van ervaringsleerprojecten bestaat voornamelijk uit jongeren met een meervoudige problematiek (Van der Ploeg & Scholte, 2000b; Ruikes & Deckers, 1998; Ruikes, 1994). De doelgroep wordt in de literatuur (Van der Ploeg, 2005; Ruikes, 1994) getypeerd als jongeren waar de traditionele hulpverlening geen kant meer mee uit kan. Ruikes (1994) stelt dat ervaringsleren ook bruikbaar is voor andere groepen, maar toch bij uitstek geschikt is voor deze doelgroep, omdat het vaak de enige mogelijkheid van hulpverlening is die nog overblijft. Het feit dat het ervaringsleren vooral bestemd lijkt voor restgroepen houdt echter een gevaar in volgens een aantal auteurs (Duindam et al, 1996; Van der Ploeg, 2005). Als belangrijkste punt halen ze de heterogeniteit aan van zo'n groep, waarbij er verschillende redenen kunnen zijn waarom eerdere hulpverlening gefaald is. Stellen dat hét kenmerk van deze doelgroep is dat er met deze jongeren niets te beginnen valt is volgens de auteurs onvoldoende. Er wordt nog een tweede gevaar aangehaald door Van der Ploeg (2005). Door op te werpen dat ervaringsleerprojecten zeer succesvol kunnen zijn bij de allermoeilijkste jongeren bestaat de kans dat het ervaringsleren in een slecht daglicht gesteld wordt. Het is namelijk geen tovermiddel, wat inhoudt dat het slaagpercentage van ervaringsleerprojecten doorgaans laag zal liggen, waardoor het ervaringsleren als falende methodiek gestigmatiseerd kan worden.

Jongeren die deelnemen aan ervaringsleerprojecten hebben volgens Ruikes (1994) vaak een negatief zelfbeeld, een zwakke zelfbeschikking en onderontwikkelde copingstrategieën.

1.2.5. Veranderingsproces

Van der Ploeg & Scholte (2000b) stellen dat de theoretische onderbouwing van veel ervaringsleerprogramma's nogal pover is. Vaak beperkt het zich tot de slogan 'leren door ervaren', waarmee bedoeld wordt dat het opdoen van nieuwe, uitdagende ervaringen een veranderingsproces bij de jongeren in gang zal zetten.

Om erachter te komen wat nu leidt tot gedrags- en attitudeverandering bij jongeren die deelnemen aan ervaringsleerprojecten moeten we teruggaan naar de stichter van het ervaringsleren, Kurt Hahn. Zijn belangrijkste uitgangspunt was dat jongeren zichzelf kunnen ontwikkelen door het opdoen van ervaringen. Hij was van mening dat leren het best verloopt door jongeren met hun eigen grenzen te confronteren (Ruikes & Deckers, 1998).

Kolb (1984) ontwikkelde een cyclus (fig. 1) waarin het proces van het ervaringsleren duidelijk tot uiting komt. De cyclus bestaat uit vier fasen. De ervaring bestaat uit de concrete waarnemingen. De reflectie duidt op het overdenken van deze ervaringen. Generalisatie verwijst naar het vormen van abstracte begrippen en concepten hierover. Tenslotte geeft toepassen aan dat deze concepten in nieuwe situaties worden gebruikt (Kolb, 1984; Nadler & Lückner, 1992).

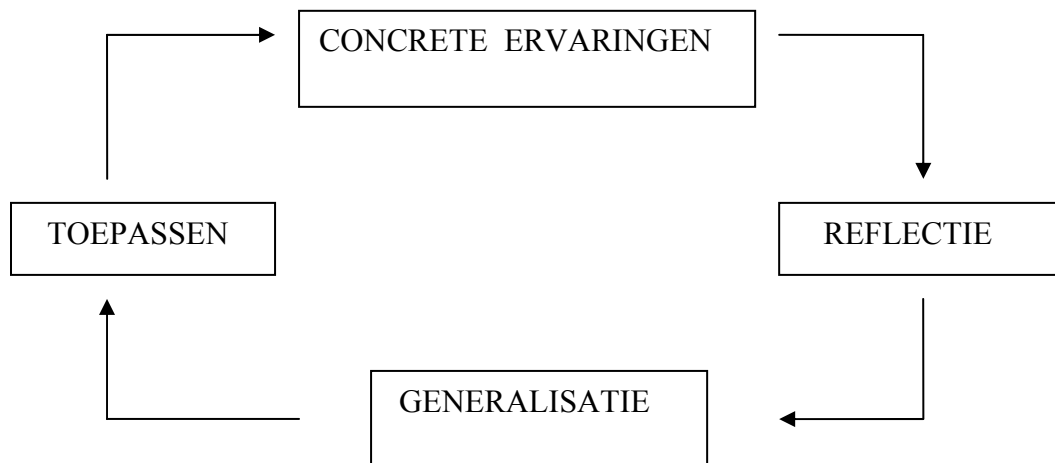

Fig. 1: cyclus van het ervaringsleerproces (Kolb, 1984)

Nadler & Luckner (1992) ontwikkelden een 6 fasen model waarin de veranderingsprocessen tot stand komen:

- Fase 1:* Jongeren doen in deze fase ervaringen op in een gestructureerde omgeving, die hen dwingt hun gedachten en gevoelens bloot te leggen.
- Fase 2:* Nu worden de jongeren zich meer bewust van hun gevoelens, gedachten en gedragingen. Via gesprekken, reflectie en analyse wordt getracht die veranderingen verder vorm en inhoud te geven.
- Fase 3:* De jongeren beseffen dat het gedrag, gevoelens en gedachten deel van zichzelf zijn.
- Fase 4:* In deze fase maken de jongeren een keuze. Ze kunnen wel of niet afstand nemen van hun oude gedrag. Ze kunnen kiezen om het nieuw aangeleerde gedrag te gebruiken.
- Fase 5:* Als deze keuze gemaakt is krijgen de jongeren de kans om met hun nieuwe gedrag te experimenteren in oefensituaties
- Fase 6:* In deze fase vindt generalisatie of transfer plaats. Nu wordt het duidelijk of de jongeren in staat zijn om het nieuw aanleerde gedrag vast te houden en toe te passen in de praktijk. De jongere kan nu ook zelf ervaren of zijn gedrag effectief is.

Volgens Van der Ploeg & Scholte (2000b) ligt de kern van het ervaringsleren niet in de specifieke omgeving en de activiteiten uitgevoerd tijdens een project. Dit zijn slechts middelen om een veranderingsproces in gang te zetten. De opgedane ervaringen dienen te worden verwerkt. Dit verwijst naar het begrip reflectie van Kolb. Van der Ploeg (2005) benadrukt in dit kader de evaluatiemomenten tijdens ervaringsleerprojecten. Het is tijdens deze momenten dat de mogelijkheid tot reflectie geboden wordt. Schellekens (2004) stelt dat de reflectie bij de onthemende tochten van Oikoten expliciet niet bewust in de tocht wordt ingebouwd. Van der Ploeg & Scholte (2000b) zijn echter van mening dat het essentieel is dat de begeleiding van een ervaringsleerprogramma zulke processen op deskundige wijze initieert.

Er dient volgens bovengenoemde auteurs tevens een transfer van de opgedane ervaring te gebeuren naar het dagelijkse leven na een project. In het ervaren leren betekent transfer hoe het geleerde in een specifieke situatie overgedragen kan worden naar een andere en nieuwe situatie. Transfer is misschien wel het moeilijkste onderdeel van het ervaren leren aangezien er vaak zeer grote verschillen zijn tussen een ervaringsleerproject en het echte leven. Het is voor de jongere vaak een moeilijk te overbruggen kloof (Ruikes, 1994).

Schellekens (2004) veronderstelt dat tijdens een onthemend project jongeren tijd en ruimte krijgen om over zichzelf na te denken en zichzelf tegen te komen. Er ontspruit aldus een innerlijke dialoog over het verleden en de toekomst en een groeiend besef dat de verantwoordelijkheid voor hun leven en hoe ze hiermee moeten omgaan grotendeels bij henzelf ligt. De jongere ziet zichzelf als de drijvende kracht tot verandering. Dit zelfvertrouwen en het geloof dat men zelf controle heeft over de richting van diens eigen bestaan wordt door Hyde-Hills (1997) omschreven als empowerment. Volgens Duindam (1994) wordt het veranderingsproces mogelijk gemaakt door een aantal kenmerken van de ervaringsleerprogramma's: basisveiligheid door empathie, intimiteit en een duidelijke structuur.

1.2.6. Effect van ervaringsleren

Wat zegt de literatuur nu over de waargenomen en gemeten effecten van projecten die gebaseerd zijn op het ervaringsleren?

Scholte et al (1986) stellen dat jongeren die in 1985 deelnamen aan de trektochten van de Haagse Hervormde Kinderhuizen op een aantal aspecten veranderd waren. Zo werd er meer zelfreflectie, meer realiteitszin, verhoogd zelfvertrouwen, lager angstgevoel en verminderde sensatiezucht gerapporteerd.

In een studie van Greenwood & Turner (1987) werd het Vision Quest project vergeleken wat betreft recidivisme met twee andere programma's, niet gebaseerd op het ervaringsleren. De bevindingen van de onderzoekers waren dat recidivisme in het jaar na het beëindigen van een project bij Vision Quest 25% lager lag dan bij de andere twee projecten.

Wilson & Lipsey (2000) concludeerden in hun meta-analyse van 22 studies naar het effect van WAT-programma's dat er een significante probleem- en recidivereductie was na het volgen van zulk een programma.

Een meta-analyse van 25 empirische studies naar het effect van WAT-programma's kwam tot de vaststelling dat er op een aantal gebieden duidelijke resultaten waren, zoals verbeterde zelfperceptie, verhoogde sociale aanpassing en een verminderd recidivisme. De conclusie luidde dat de WAT-programma's een volwaardig alternatief vormen voor de behandeling van delinquenten jongeren (Bandoroff, 1989).

Hoewel deze onderzoeken gewag maken van een sterk gereduceerd recidivisme is dit niet altijd het geval. Het vaar-leer-werkproject 'de Tukker' dat beschreven werd door Ruikes & Deckers (1998) werd geëvalueerd door Spaans & Reurslag (1994). Zij onderzochten een groep van 46 jongeren die aan dit project deelnamen tussen 1988 en 1993. De helft van deze jongeren was minstens één keer eerder met justitie in aanraking geweest. Het recidivisme werd vergeleken met drie arbeidstrainingsprogramma's. Uit het onderzoek kwam naar voren dat 90% van de jongeren die een project met de Tukker achter de rug hadden na korte of langere tijd opnieuw met justitie in aanraking komt. Dit percentage lag veel hoger dan de groep jongeren waarmee vergeleken werd.

In een multisite studie naar de effecten van 4 WAT programma's bij 12 jongeren met gedragsproblemen vonden Russel & Philips-Miller (2002) dat voor de jongeren het stappen op zich, de primitieve leefomstandigheden en de relatie met de begeleiding belangrijke katalysators waren voor het verlangen om hun gedrag te veranderen, hun gebruik van drugs en alcohol aan banden te leggen en het verlangen om een 'beter' persoon te worden.

Carpenter (1995) stelt dat alle genoemde effecten zich vooral vertonen in de periode vlak na de projecten, maar dat het zeker nog niet duidelijk is of deze effecten behouden blijven na enkele maanden of jaren.

Duindam et al (1996) bespeuren een aantal tendensen in onderzoek naar ervaringsleren.

Ten eerste stellen ze vast dat hoe zwakker de methodologische opzet, hoe meer positieve effecten er gerapporteerd worden. Omgekeerd geldt dat onderzoeken die wel aan de experimentele methodologische eisen voldoen, minder vaak positieve effecten laten zien.

Ten tweede merken de auteurs op dat de variabelen waaraan de effecten van het ervaringsleren worden afgemeten vooral het zelfbeeld, het recidivisme, persoonlijkheidsfactoren en het sociaal functioneren betreffen. De meest positieve resultaten worden vermeld inzake zelfwaardering, recidivisme, locus of control, sociale aanpassing en assertiviteit.

Ten derde wordt de doelgroep waarmee relatief de beste resultaten worden bereikt worden gevormd door delinquenten jongeren. Bij hen wordt volgens de auteurs systematisch een verminderd recidivisme vastgesteld.

In een meta-analyse van Cason & Gillis (1993, in Gillis & Thomsen, 1996) werd gevonden dat hoe jonger de participanten, hoe langer het effect van ervaringsleerprojecten was en dat het merendeel jongeren betrof die veroordeeld (berecht) waren.

Van Garsse (1993a) deed in het verleden ook een onderzoek naar de onthemende tochten van Oikoten. Zijn onderzoekspopulatie bestond uit 68 jongeren die aan een onthemende tocht deelnamen in de periode tussen 1982 en 1988. Hiervan konden er uiteindelijk 44 geïnterviewd worden. Van Garsse nam maatschappelijke integratie als parameter voor een geslaagde tocht.

Deze integratie werd afgemeten aan een aantal criteria zoals tewerkstelling, inkomen, woonsituatie, gerechtelijke tussenkomsten etc. en de subjectieve beleving van de invloed van de tocht hierop. De belangrijkste cijfers uit het onderzoek geven volgend beeld weer. Slechts 40 % van de geïnterviewde jongeren bleek goed geïntegreerd te zijn in de samenleving. In 75% van de gevallen kwamen de jongeren na de tocht nog in contact met het gerecht. De gemiddelde jongere loopt jaarlijks iets minder dan één veroordeling op voor gemiddeld iets minder dan drie strafbare feiten. Ongeveer 30% gaat net na de tocht alleen wonen. 20% komt net na de tocht in een opvangcentrum of instelling terecht. Ongeveer 50% van de jongeren trekt net na de tocht bij iemand in. Slechts 20% vindt onmiddellijk na de tocht een baan.

Wat betreft de subjectieve beleving van de invloed van de tocht zien we dat ongeveer 60% van de jongeren een positieve invloed toeschrijft van de tocht op de latere woonsituatie. Voor tewerkstelling is dit 30%. Bijna 60% ziet geen invloed van de tocht op de verdere relatie met de ouders. 84% is er van overtuigd dat de tocht een positieve invloed had op het zelfbeeld. 82% ziet geen invloed van de tocht op middelengebruik. 80% van de jongeren was van mening dat de tocht een positieve wending aan hun toekomstperspectieven had gegeven (Van Garsse, 1993a).

In een onderzoek naar de werkzame factoren van individuele trajectbegeleiding (ITB) in de Nederlandse jeugdreclassering wijzen Bijl et al (2005) er op dat programma's die gebruik maken van uitdagende, sportieve activiteiten en survivaltochten behoren tot de aantoonbaar niet-werkzame interventies. De meest werkzame interventies zijn volgens de auteurs programma's die gebruik maken van cognitieve en gedragsmatige methoden, voldoende structuur bieden en gericht zijn op het verwerven van praktische en sociale vaardigheden. Zij hanteren 5 beginselen, waaraan de effectiviteit van een interventie afgemeten wordt. Deze beginselen zijn het risicobeginsel, het behoeftebeginsel, responsiviteitsbeginsel, het professionaliteitsbeginsel en het beginsel van programma-integriteit. De auteurs stellen dat programma's die aan de 5 beginselen voldoen algemeen gesproken effectiever zijn voor de behandeling van antisociaal en delinquent gedrag. Het risicobeginsel verwijst naar het feit dat de intensiteit van de interventie moet aansluiten op de mate van risico op recidive. Hoe groter de kans dat de jongere zal hervallen, des te intensiever de hulp moet zijn. Hoe kleiner het risico, hoe 'lichter' de interventie.

Met het behoeftebeginsel bedoelt men dat de hulp gericht moet zijn op de beïnvloedbare factoren die het delinquente gedrag versterken en in stand houden. Hoe meer de interventie zich richt op deze factoren, hoe minder recidive volgens de auteurs.

Het responsiviteitsbeginsel stelt dat de interventie moet aansluiten op de mogelijkheden en beperkingen van de jongeren. Indien de interventie niet goed aansluit op deze aspecten van de jongeren verhoogt de kans op een slechte outcome.

Het professionaliteitsbeginsel heeft betrekking op de begeleiding van het programma. Een interventie kan volgens de auteurs pas effectief zijn als deze mensen goed zijn opgeleid en voldoende ondersteund worden door hun organisatie.

Het beginsel van programma-integriteit heeft betrekking op de onderbouwing en de uitvoering van het programma. Het niet uitvoeren van een interventie zoals oorspronkelijk vastgelegd en bedoeld ondermijnt de achterliggende theorie en vermindert de kans op succes.

Als we de onthemende tochten van Oikoten in het licht van deze 5 beginselen bekijken valt op te merken dat deze projecten hieraan niet voldoen. Met het recidiverisico van de jongeren wordt geen rekening gehouden, er wordt niet intensief op probleemgedrag gefocust waardoor het project niet voldoet aan het risicobeginsel. Aangezien er bij Oikoten niet gewerkt wordt aan de factoren die geleid hebben en leiden tot antisociaal en of delinquent gedrag wordt aan het behoeftebeginsel niet voldaan. De tochten voldoen tevens niet aan het responsiviteitsbeginsel. Er is geen sprake van aansluiting van het programma op de mogelijkheden en beperkingen van de jongeren, aangezien er geen echte behandeling plaatsvindt. Ook aan het professionaliteitsbeginsel wordt niet voldaan. Tochtbegeleiders zijn immers niet opgeleid om de jongeren te begeleiden. Tenslotte wordt evenmin aan het beginsel van de programma integriteit voldaan. Er bestaan geen vaste richtlijnen voor de uitvoering van een tocht en theoretische assumpties zijn er evenmin. Op basis van deze 5 beginselen kan bijgevolg besloten worden dat deze tochten niet effectief zijn.

Wanneer we de werking van ervaringsleren tegenover de onthemende tochten van Oikoten plaatsen, zijn er toch een aantal aspecten die opvallen. Zo komt in de literatuur steeds naar voor dat ervaringsleren in een gestructureerde omgeving dient plaats te vinden, terwijl een gestructureerde omgeving tijdens een tocht ver te zoeken is. Er is bij Oikoten ook een bewuste afwezigheid van reflecties en analyses om verandering te sturen. Het ervaringsleren duidt echter op de noodzaak deze processen te initiëren en te sturen om verandering te induceren. Oikoten gaat ervan uit dat wanneer de jongere klaar is om over zichzelf en zijn leven te reflecteren, dit proces spontaan tot uiting zal komen.

Voorts zien we dat bij het ervaringsleren de mogelijkheid geboden moet worden om te experimenteren met nieuw gedrag in oefensituaties. Ook hier beroept Oikoten zich op de spontaniteit van het tochtgebeuren en worden deze situaties niet bewust ingebouwd. Transfer van de opgedane ervaring naar het dagdagelijkse leven is eveneens een belangrijke component van het ervaringsleerproces die niet gehanteerd wordt door Oikoten. Het lijkt erop dat Oikoten dit veranderingsproces als vanzelfsprekend beschouwd en daarbij vooral rekent op de spontaniteit van de jongere en de tochtbegeleiding.

1.3. Effectiviteit meten

Fundamenteel bij effectbepaling in de jeugdzorg is volgens Van Yperen (2003) de vraag of veranderingen bij de cliënt zijn toe te schrijven aan de interventie, spontaan herstel of andere factoren. Om een dergelijke vraag te beantwoorden, zijn er verschillende manieren om effectiviteit van hulpverlening in de jeugdzorg te meten.

De meest bekende en meest ideale is ongetwijfeld het experimenteel onderzoek volgens de Randomized Controlled Trial (RCT). Dit is quasi de enige betrouwbare manier om de effectiviteit van een interventie te onderzoeken (o.a. Van der Ploeg, 2003; Little, 2005).

Vanuit een strikt wetenschappelijk perspectief is een interventie pas effectief als is aangetoond dat er geen andere factoren in het spel zijn die het effect ook hadden kunnen veroorzaken. Dit is volgens Van Yperen en Veerman (2006) een zwart-wit visie.

Het is volgens hen niet zo dat er helemaal niets gezegd kan worden over effectiviteit als er niet voldaan is aan het experimentele onderzoeksopzet.

In de praktijk is dit type onderzoek slechts zelden mogelijk. Er is volgens de auteurs nog een soort grijze zone waarbij men gebruik kan maken van een ander soort effectonderzoek, namelijk het praktijkgestuurd effectonderzoek. Bij dit type onderzoek gaat het erom het type studie aan te passen aan de eisen van de praktijk waardoor het onderzoek verschillende vormen kan aannemen. Elke vorm kan een bepaalde bijdrage leveren aan de kennis over effectiviteit in de jeugdzorg. Deze kennis leidt volgens hen tot een zeker niveau van effectiviteit die de evidentie van de interventie steeds overtuigender maakt.

Bij onderzoek naar de resultaten van hulpverlening, hetgeen hier effectiviteit genoemd wordt, zijn drie aspecten belangrijk, namelijk uitval, doelrealisatie en cliënttevredenheid (Berger & Menger, 2002; Van Yperen, 2003; Van den Braak & Konijn, 2006). Om van resultaat te kunnen spreken zijn deze drie elementen volgens Van Yperen (2003) onmisbaar.

Met uitval wordt bedoeld of de interventie uitgevoerd werd zoals afgesproken of dat de cliënt voortijdig afhaakte. Doelrealisatie gaat na of men met de interventie bereikt heeft wat men heeft willen bereiken. Met cliënttevredenheid wordt nagegaan of de cliënt tevreden is met de aangeboden hulpverlening. De auteur meent tenslotte dat deze drie aspecten een grote onderlinge samenhang hebben (Van Yperen, 2003).

Er zijn een aantal vragen die oprijzen in de marge van het effectonderzoek. Er kan bijvoorbeeld discussie zijn over de termijn waarin het effect beoordeeld moet worden. Is dit onmiddellijk na beëindiging van de interventie of na een bepaald aantal maanden of jaren? Ook de beoordelaar van het effect levert stof tot discussie. Is het aangewezen dat dit gebeurt door de jongere zelf, een deskundige of door de maatschappij? Het mag duidelijk zijn dat in effectonderzoek een aantal keuzes gemaakt moeten worden. Het feit dat deze en andere kritische opmerkingen bij het effectonderzoek naar boven komen wil echter niet zeggen dat effectonderzoek maar achterwege gelaten moet worden. De gecompliceerde realiteit van de praktijk laat zich nu eenmaal niet omvormen tot een realiteit zoals sociale wetenschappers die graag voor hun onderzoek zouden willen hebben (Scholte & Van der Ploeg; 2003).

1.3.1. Uitval

Met uitval in de hulpverlening wordt bedoeld of de interventie uitgevoerd werd zoals vooropgesteld of dat de jongere voortijdig afhaakte (Van Yperen, 2003).

Het voortijdig afhaken van de cliënt is volgens Bonke et al (2006) een signaal dat het hulpaanbod niet genoeg op de hulpvraag is afgestemd.

Gegevens over frequentie en oorzaken van uitval bij ervaringsleerprojecten zijn zo goed als onbestaande. Enkel gegevens uit het onderzoek van Van Garsse (1993a) zijn bekend. Het uitvalpercentage in de periode '82 - '88 bedroeg 18%.

Aangezien de doelgroep van ervaringsleerprojecten voornamelijk afkomstig is uit residentiële centra is het interessant om gegevens over uitval hieromtrent te bekijken.

In een onderzoek naar uitval in residentiële instellingen in Nederland stelden de onderzoekers vast dat 80% van de onderzochte programma's met uitval te maken hadden.

Het signaal van de uitval mag niet zomaar genegeerd worden, wel integendeel. Het noopt tot het kritisch bekijken van het bestaande hulpaanbod, teneinde dit aanbod te verbeteren of met een nieuw aanbod op de proppen te komen voor jongeren die uitvallen in het huidige aanbod (Provincie Noord-Holland, 2004). De vraag stelt zich dan waar de uitvallende jongeren uiteindelijk terecht komen. Van der Ploeg & Scholte (2000a) zijn van mening dat het zinvol is om systematisch bij te houden waar deze jongeren uiteindelijk verblijven.

In een onderzoek naar jongeren die geplaatst werden in een residentiële instelling kwam men tot de vaststelling dat 37% van deze jongeren uitvalt (Wouda, 1988). In een onderzoek van Van der Ploeg en Scholte (1996a; in Van Yperen et al, 2003) naar de aansluiting van vraag en aanbod in de jeugdhulpverlening in Rotterdam kwam men tot uitvalpercentages die schommelden tussen 4% en 44%, afhankelijk van het type instelling. In een onderzoek naar de effecten van behandelprogramma's voor jongeren met ernstige gedragsproblemen in residentiële instellingen vonden Van der Ploeg en Scholte (2003) een uitvalpercentage van 31%. In een populatie-onderzoek in de Nederlandse Riagg-jeugdzorg (Vermande, Faber & Hutschemaekers, 1997; in Van Yperen et al, 2003) was er sprake van uitval in 30% van de onderzochte gevallen.

Uitvalpercentages die variëren van 30% tot 40% zijn niet gering. Wat zijn nu de oorzaken van de uitval? Verschillende auteurs halen een geringe motivatie bij de jongere aan als een van de belangrijkste oorzaken van uitval (Van der Ploeg en Scholte, 2000a; Wouda, 1988, Van Yperen et al, 2003; Oikoten, 2004). Wat betreft motivatie voor projecten ervaringsleren geeft Ruikes (1994) aan dat het niet zo abnormaal is dat jongeren niet intrinsiek gemotiveerd zijn. Voor hen lijkt het vaak een nieuwe tot mislukking gedoemde poging opgedrongen door hulpverleners. Ze hebben reeds een langdurig hulpverleningstraject achter de rug en zijn vaak teleurgesteld in zichzelf en hun omgeving, waardoor ze een fundamenteel wantrouwen gecreëerd hebben tegen alles wat als nieuw op hen afkomt. De auteur stelt zich de vraag of er dan bij deze jongeren vanuit gegaan kan worden dat ze gemotiveerd zijn om met een onthemend project te starten.

Van der Ploeg & Scholte (2000a) vermelden als voornaamste redenen voor uitval overmatig druggebruik en extreem problematisch gedrag. Andere factoren die uitval mee bepalen zijn volgens hen weglopen en een te ernstige psychiatrische problematiek.

Om uitval te reduceren is het volgens Scholte & Van der Ploeg (2002) aangewezen om bij aanvang van het hulpverleningsproces een nauwgezette diagnostiek en een weloverwogen indicatiestelling te hanteren.

1.3.2. Cliënttevredenheid

De actuele discussie in de jeugdzorg over effectiviteit heeft ook de discussie over 'wat moeten we met de mening van de cliënt' in een nieuw daglicht geplaatst (Jurrius & Rutjes, 2006). In het kader van kwaliteitszorg in de jeugdzorg wordt steeds meer nadruk gelegd op de cliënt en diens mening over en beleving van het hulpverleningsproces (Jumelet et al, 1999). Het begrip cliënttevredenheid zit vervat in het grotere geheel van de cliëntenparticipatie (Jurrius & Rutjes, 2006).

Instellingen en hulpverleners hebben belang bij participatie van jongeren die zij begeleiden. Deze jongeren hebben er vooreerst belang bij dat de geboden hulpverlening past bij hun hulpvraag.

Door participatie kunnen de jongeren de hulp krijgen die ze wensen en nodig hebben. Ten tweede is het maar logisch dat jongeren mee kunnen beslissen over doel en middelen van de hulpverlening omdat het ingrijpt op hun verdere levenswandel. Participatie is ook in het belang van instellingen. Zij zijn er gebaat mee om feedback over de hulpverlening van de jongeren te krijgen. Met behulp van deze informatie kunnen instellingen hun beleid ontwikkelen en de kwaliteit van de hulpverlening verbeteren (Jumelet et al, 1999).

Jurrius & Rutjes (2006) spreken in verband met cliëntenparticipatie over de participatieladder in drie niveaus: cliëntengegevens, cliëntenfeedback en cliënteninitiatief. Het eerste niveau, de cliëntgegevens, omvat het verzamelen van informatie van en over cliënten (registratiegegevens, klachten, etc.). Onder cliëntenfeedback valt alle informatie over hoe de cliënt de ontvangen hulpverlening ervaart. Cliënteninitiatief tenslotte duidt op het proactief betrekken van de cliënt bij de totstandkoming van de hulp, waarbij het initiatief door de cliënten genomen wordt (Jurrius & Rutjes, 2006). Het concept cliënttevredenheid behoort aldus tot het tweede niveau van de cliëntenparticipatie, i.e. de cliëntenfeedback.

Cliënttevredenheid lijkt dus steeds belangrijker te worden. Op dit moment is er echter nog geen consensus over de wijze waarop cliënttevredenheid het best vastgesteld kan worden (Ramos et al, 2006). Recent is een groot aanbod ontstaan van instrumenten waarmee de cliëntenfeedback kan worden verzameld, echter zonder voldoende duidelijkheid over het gecombineerd gebruik ervan en de potentiële resultaten die hiermee bekomen kunnen worden. In Nederland zijn enkele instrumenten ontwikkeld om cliënttevredenheid in de jeugdzorg vast te stellen, zoals de jeugdthermometer en de C-toets (Ramos et al, 2006). De C-toets is volgens Jumelet (2003) een geschikt instrument om informatie omtrent cliënttevredenheid na te gaan en kan een aanzet zijn voor meer inspraak van cliënten in het hulpverleningsproces.

Er bestaat een groot aantal instrumenten die allemaal hun eigen toepassing kennen: voorbeelden zijn vragenlijsten, panelgesprekken/themabijeenkomsten, inspectieteams, cliëntenraden, individuele interviews en spelvormen (Jurrius & Rutjes, 2006). Maar welke methode is aangewezen op welk moment in het hulpverleningsproces? Om hieraan tegemoet te komen wordt momenteel gewerkt aan een samenhangend cliëntenfeedbacksysteem, namelijk het Model Integrale Cliëntenfeedback (MIC), dat vervat zit in een website waarin het ganse hulpverleningsproces in beeld gebracht wordt. Bij het aanklikken van een bepaalde fase in het proces, komt het instrument dat voor deze fase het meest geschikt is tevoorschijn. De website geeft een korte beschrijving van geschikte momenten voor cliëntenfeedback en wat er verder mogelijk is met de resultaten van de feedback. Met het MIC beoogt men een toenemend gebruik van de verschillende instrumenten door de zorginstellingen (Franssen & Arons, 2007).

1.3.3. Doelrealisatie

Doelrealisatie geeft aan of gestelde doelen al dan niet gerealiseerd werden. Zowel de hulpverlener als de cliënt spelen een rol in de beoordeling van de doelrealisatie. De cliënt dient niet enkel betrokken te worden bij de evaluatie, maar bij het opstellen van de doelen (Jumelet et al, 1999; Van Yperen, Meyknecht & Diephuis, 2004).

Voor een goede uitkomst is het nodig dat de hulpverlener en de jongere overeen komen wat het probleem juist is, welke activiteiten er gedaan worden en welke doelen er gesteld worden. Dit zorgt ervoor dat de jongere mede-eigenaar wordt van het hulpverleningsproces (Van Yperen et al, 2004).

De auteurs wijzen in dit verband op aantal valkuilen: Ten eerste komt het frequent voor dat doelen enkel door de hulpverlener worden opgesteld. De jongere moet enkel een handtekening zetten onder het hulpverleningsplan of de akkoordverklaring en veel jongeren doen dat zonder commentaar. De vraag wiens doelen hiermee vooropgesteld worden dringt zich echter op. Het is niet duidelijk of de jongere akkoord gegaan is met de doelen van de hulpverlener of andersom. Een consensus tussen jongere en hulpverlener omtrent de doelen van de interventie is dan twijfelachtig.

Ten tweede wordt in dit verband vaak jargon uit de hulpverlening gebruikt waar de jongere en diens ouders zich weinig concreets kunnen bij voorstellen. Concretere taal zoals bijvoorbeeld 'Wat wil je van mij als hulpverlener?' en 'Wanneer spreken we af dat we klaar zijn met de hulp? Waar moeten we dat aan merken?' is aanbevolen dus aanbevolen.

Voorts wijzen de auteurs erop dat het stellen van doelen een bepaald motivatieniveau van de jongere veronderstelt. Als dit niveau nog niet groot genoeg is dan is het aangewezen om doelen in de voorwaardelijke sfeer voorop te stellen. Zulke doelen kunnen zijn: bewustmaken van de problematiek, motiveren voor hulpverlening, actiebereid maken. Op dit niveau is het voor de jongere niet nodig en mogelijk dat hij/zij zich mede-eigenaar voelt van deze doelen.

Welke soorten doelen kunnen we onderscheiden? In de hulpverleningspraktijk worden talloze doelen gesteld. Van Yperen (2003) onderscheidt drie soorten doelen:

- Het einddoel: Dit geeft aan welke verandering de interventie uiteindelijk beoogt. Dit wordt soms aangehaald als het criterium waarop bepaald wordt of een interventie al dan niet geslaagd is. Het einddoel ligt duidelijk in het verlengde van de hulpvraag. Soms volstaat het formuleren van één einddoel, soms is er meer dan één nodig.
- Specifieke doelen: Hierbij wordt het einddoel opgedeeld in een aantal onderdelen die elk apart aandacht krijgen. De specifieke doelen hebben in de praktijk vaak betrekking op onderliggende mechanismen of factoren in verschillende domeinen die het probleem veroorzaken, instandhouden, verergeren of juist verlichten.
- Werkpunten: Als specifieke doelen nog te abstract zijn geformuleerd, worden deze vertaald in concrete werkpunten. Hier wordt gefocust op goed af te bakenen situaties, op duidelijk te observeren gedragingen of op kleine, goed haalbare stappen. Soms zijn de specifieke doelen al zo concreet, dat deze meteen als werkpunten kunnen gelden (Van Yperen, 2003).

In hun onderzoek naar de effecten van behandelingsprogramma's in residentiële instellingen voor jongeren met ernstige gedragsproblemen werden door Van der Ploeg & Scholte (2003) een aantal doelen weerhouden vaak vooropgesteld werden. Van Yperen et al (2004) spreken in dit verband over standaarddoelen. Het zijn doelen die steeds weer terugkomen bij een bepaalde doelgroep. De belangrijkste drie doelstellingen die Van der Ploeg & Scholte (2003) onderscheidde zijn achtereenvolgens: basisveiligheid bieden, persoonlijkheid versterken en het bijbrengen van sociale vaardigheden.

Wat betreft de ervaringsleerprojecten stellen van der Ploeg en Scholte (2000b) dat er in de verschillende programma's zeer uiteenlopende doelen genoemd worden. Een basaal doel echter vormt het vergroten van het zelfvertrouwen en het zelfrespect. Veel jongeren ontbreekt het aan een positief zelfbeeld. In het verlengde van voorgaande doelstelling wordt ook wel het vergroten van de vaardigheden om autonoom te functioneren genoemd. Daarnaast wordt vaak gewezen op het vergroten van het zelfinzicht. De programma's worden doorgaans gebruikt als aanvulling op een residentiële behandeling en/of als voorbereiding op BZW.

Kunnen we de mate van doelrealisatie ook registreren? Om doelen in kaart te kunnen brengen en de realisatie ervan te kunnen registreren is het aangewezen dat ze SMART geformuleerd zijn (Van Yperen, Meyknecht & Diephuis, 2004; Van Yperen & Veerman, 2006). Dit acroniem wil zeggen dat doelen over bepaalde eigenschappen moeten beschikken:

- **Specifiek** (ze hebben betrekking op goed afgebakende gedragingen, vaardigheden, cognities, emoties, situaties)
- **Meetbaar** (de mate waarin het doel bereikt wordt, moet in principe meetbaar zijn)
- **Aanvaardbaar** (het doel wordt door de meeste uitvoerders van de interventie en door de cliënten onderschreven)
- **Realistisch** (het doel is haalbaar naargelang de inhoud van de interventie)
- **Tijdgebonden** (het is aangegeven wanneer het doel behaald moet zijn)

Doelen moeten zoveel mogelijk meetbaar zijn. Op deze manier zijn ze veel gemakkelijker te evalueren (Van Yperen, Meyknecht & Diephuis, 2004; van Yperen & Veerman, 2006).

Om een doel en de realisatie ervan naar waarde te schatten zijn er volgens Van Yperen (2003) drie benaderingen. Bij subjectieve waardebeoordeling is er slechts één persoon die oordeelt of een doel de moeite waard is en of het gerealiseerd is of niet. Bij interpersoonlijke waardebeoordeling is er een consensus nodig tussen jongere en hulpverlener omtrent de waarde en realisering van een doel. Objectieve waardebeoordeling tenslotte vereist empirische maatstaven om de waarde en realisatie te bepalen. Om de doelrealisatie te scoren spreken Van Yperen et al (2004) van een systeem dat gebaseerd is op de goal attainment scale (GAS). De auteurs ijveren voor een landelijke standaard om doelen te scoren op hun realisatie. Er zijn drie mogelijke scores:

- 0 = Doel niet gerealiseerd
- 1 = Doel gedeeltelijk gerealiseerd
- 2 = Doel gerealiseerd

Instellingen kunnen dan op verschillende manieren hun doelrealisatie scoren en deze omzetten naar de landelijke standaard. Dit maakt het mogelijk om doelrealisaties over cliënten en instellingen heen te vergelijken (Van Yperen, Meyknecht & Diephuis, 2004).

1.4. Onderzoeksvragen

Met dit onderzoek wordt nagegaan hoe het met de effectiviteit van de onthemende tochten is gesteld. Dit wordt afgemeten aan uitval, cliënttevredenheid, doelrealisatie, probleemreductie en toekomstperspectief van de jongeren. Concreet levert dat volgende onderzoeksvragen op:

1) Uitval:

- Hoeveel jongeren vallen uit?
- Zijn er variabelen die significant geassocieerd zijn met het beëindigen van een tocht?
- Zijn deze geassocieerde variabelen significante voorspellers van het al of niet beëindigen van een tocht?

2) Cliënttevredenheid:

- Hoe tevreden zijn de jongeren met deze vorm van hulpverlening?

3) Doelrealisatie:

- Hoeveel en welke doelen worden niet, gedeeltelijk en wel gerealiseerd?

4) Probleemreductie:

- Welke problemen zijn aanwezig na de tocht en in welke mate?
- Hoe groot is het recidivepercentage?
- Is er sprake van een significante probleemreductie na de tocht?

5) Toekomstperspectief:

- Hoe functioneren de jongeren na de tocht op financieel vlak, op vlak van relaties, huisvesting, school en tewerkstelling?
- Is er een significant verschil tussen het hebben van een zinvolle dagbesteding voor en na de tocht?

Hoofdstuk 2: Onderzoekopzet

2.1. Proefpersonen

De onderzoeksgroep betreft alle 53 jongeren die een tocht aanvatten in de periode van oktober 2001 tot juli 2006.

2.2. Onderzoeksmateriaal

2.2.1. Dossieranalyse

Voor de dossieranalyse werd een checklist samengesteld. Niet alle dossiervariabelen konden gecodeerd worden. De weerhouden variabelen zijn diegenen die in elk dossier voorkomen. Het betreft ondermeer gegevens van de periode die voorafgaat aan de tocht, zoals gegevens over eerdere hulpverlening, persoonlijk functioneren, gezinssituatie, schoolloopbaan, problematiek en/of feiten etc.

In dit gedeelte werd ook het aantal internaliserende en externaliserende problemen aanwezig voor de tocht in kaart gebracht door middel van de aangepaste Begeleidende Instantie Vragenlijst (BIV) van Van der Ploeg en Scholte (1996b). Dit teneinde een vergelijking te kunnen maken met de periode na de tocht.

2.2.2. Vragenlijsten

Outcomegegevens werden bevraagd door middel van een zelfgeconstrueerde vragenlijst bestaande uit een aantal items gebaseerd op het onderzoek van Van Garsse (1993a). Deze vragenlijst peilt naar algemene kenmerken van maatschappelijke integratie zoals opleiding, tewerkstelling, huisvesting, contacten met politie of gerecht etc.

De hulpverlening en het functioneren van de jongere na de tocht, met inbegrip van aantal internaliserende en externaliserende gedragingen, werd bevraagd met de aangepaste BIV. Gegevens over betrouwbaarheid en validiteit over deze vragenlijst zijn niet beschikbaar.

Om de cliënttevredenheid na te gaan werd gebruik gemaakt van een aangepaste versie van de C-toets, ontwikkeld door de Stichting Alexander (2004; in Franssen & Jurrius, 2005). Het is een vragenlijst die wordt ingevuld door ouders en jongeren en waarmee men tevredenheid van cliënten meet aan de hand van 4 factoren: professionaliteit van hulpverleners, informatie over en voortgang van hulpverlening, doel en resultaat van behandeling, contact en bejegening (Jumelet, Welling, Jurrius, & Havinga, 2003). Het instrument bestaat uit 15 items te beantwoorden op een 4 punt schaal (1 = helemaal niet mee eens, 2 = niet mee eens, 3 = mee eens, 4 = helemaal mee eens). De C-toets heeft een goede factoriële validiteit en betrouwbaarheid.

Normgegevens afkomstig van 177 respondenten (kinderen en hun ouders) uit 27 behandelunits uit de jeugdhulpverlening (zowel residentieel, dagbehandeling als ambulante) zijn beschikbaar uit een onderzoek van Ramos et al (2006). De betrouwbaarheid van de hier gebruikte aangepaste versie was goed ($\alpha = 0,83$).

2.2.3. Doelrealisatie

Voor het selecteren van de door de verschillende partijen vooropgestelde doelen werden per dossier de vermelde doelen in kaart gebracht. De doelen werden geëxtraheerd uit de officiële overeenkomst. Zowel de jongere zelf, de jeugdrechtbank als de ouders stellen hierin bepaalde doelen voorop. De inhoud van deze doelen is zeer uiteenlopend. Bij Oikoten kan werkelijk alles als doel gesteld worden. Om een zekere structuur in de doelen te brengen werden ze gecategoriseerd in drie soorten: hulpverleningsdoelen, toekomstgerichte doelen en interpersoonlijke doelen. Hulpverleningsdoelen omvatten de beoogde hulpverlening na de tocht, zoals BZW en kamertraining. Toekomstgerichte doelen behelzen doelen in verband met opleidingen die de jongeren willen volgen of tewerkstelling. Tenslotte omvatten interpersoonlijke doelen het herstellen en/of verbeteren van contacten met ouders, familie en andere significante derden.

Deze doelen werden weinig SMART geformuleerd waardoor ze moeilijk op hun realisatie kunnen worden beoordeeld. Er werden bovendien veel verschillende doelen gesteld waardoor een analyse van de doelrealisatie over verschillende jongeren moeilijk is. Om aan bovengenoemde problemen tegemoet te komen werd volgende procedure gehanteerd.

Er werd eerst aangeduid welke doelen door hoeveel partijen aangebracht werden. Om elk doel een bepaald gewicht te geven werd gebruik gemaakt van de SMART criteria om te kijken of de doelen specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden zijn. Elk SMART onderdeel krijgt gewicht 1. Het totale SMART gewicht (max. 5) wordt opgeteld met het aantal partijen die een doel aanbrengen (max. 3). Deze som maakt het totale gewicht uit van een doel. Een doel kan dus een maximaal gewicht van 8 krijgen. Doelen dienen minstens meetbaar te zijn om weerhouden te worden. Per jongere werden de drie doelen met het hoogste gewicht weerhouden.

Doelen konden ofwel niet bereikt zijn, gedeeltelijk bereikt of wel bereikt. Een doel dat niet bereikt werd betekent dat het betreffende doel niet gerealiseerd werd. Een doel dat gedeeltelijk bereikt werd, wil zeggen dat het doel wel gerealiseerd werd maar geen periode van zes maanden volgehouden werd. Een doel dat wel bereikt werd, betekent dat het gerealiseerd en volgehouden werd voor een periode van minstens zes maanden. De periode van zes maanden werd weerhouden als maat van stabiliteit en continuïteit.

2.3. Procedure

Bij de 53 jongeren bij wie een stapproject werd opgestart, werd een dossieranalyse uitgevoerd om gegevens over de jongere van de periode voor de tocht in kaart te brengen.

Er werd gedurende 4 maanden gepoogd om de 40 jongeren die de tocht volbracht hadden telefonisch te bevragen. Contactgegevens werden via Oikoten ter beschikking gesteld. Deze 40 jongeren werden gecontacteerd via de meest recente contactgegevens.

14 onder hen konden getraceerd worden via hun eigen telefoonnummer of via hun ouders. Met 3 jongeren werd contact opgenomen door de achterban te contacteren. 1 jongere werd bereikt via de stapbegeleid(st)er en nog eens 2 jongeren konden bereikt worden via andere familieleden of bekende steunfiguren. Ten slotte werden 4 jongeren gecontacteerd via de instellingen waar de jongeren naartoe verwezen werden na de tocht. Deze instellingen konden ofwel de laatste contactgegevens van de jongere verschaffen ofwel de gegevens van andere instellingen waar de jongere nadien naartoe werd verwezen doorgeven.

De overige 16 jongeren konden niet getraceerd worden om uiteenlopende redenen. 2 jongeren verbleven in de gevangenis en waren niet bereikbaar. 1 jongere was vermist. Van de 13 overigen was elk spoor bijster. Om deze jongeren alsnog te bereiken werden ouders, achterban, stapbegeleid(st)er en andere contactpersonen gecontacteerd, telkens zonder resultaat. Van de instellingen waarvan geweten was waar de jongeren naartoe verwezen waren na de tocht werden geen gegevens verkregen om deontologische redenen, waardoor het spoor doodliep. In een ultieme poging werd de witte gids en het internet geraadpleegd om hen alsnog te traceren maar ook dit was zonder resultaat. Er konden uiteindelijk 24 jongeren bevroegd worden, wat een responsrate van 60% oplevert.

Van de jongeren die wel bereikt konden worden en die bereid waren mee te werken werd de vragenlijst telefonisch afgenomen. Ook de doelrealisatie werd bevroegd. Vervolgens werd de dienst waarnaar de jonge naartoe verwezen was na de tocht gecontacteerd om de aangepaste BIV af te nemen van een begeleider van de jongere.

Slechts bij 7 jongeren waren de diensten en instellingen bereid om mee te werken en deze vragenlijst te beantwoorden. Voor de overige 17 jongeren werd besloten om de projectverantwoordelijken van Oikoten te bevroegen. De keuze voor de projectverantwoordelijken stoelt op het feit dat deze personen tot 6 maanden na de tocht op al of niet regelmatige basis contact blijven hebben met de jongere en op die manier een visie hebben op het functioneren van de jongeren na de tocht.

2.4. Data-analyse

De dossiervariabelen die de periode voor de tocht betreffen werden getoetst op associatie met de outcomevariabele 'beëindigen van de tocht'. Hierbij werd gebruik gemaakt van een Chi-kwadraat toets, de Fischer Exact test en een Mann-Whitney U.

Voor een aantal variabelen kon een Chi-kwadraat waarde pas bekomen worden na inhoudelijk relevante samenvoeging van onderliggende categorieën, omdat niet aan de voorwaarden voor deze toets voldaan werd. Dit was het geval voor de variabelen 'gezinssamenstelling', 'frequentie van contact tussen jongere en ouder(s)' en 'SES'. Voor een aantal variabelen was het inhoudelijk relevant samenvoegen van categorieën nog niet voldoende om aan de voorwaarden te voldoen. Deze variabelen werden ingevoerd in een univariate logistische regressieanalyse om op die manier de associatie met de afhankelijke variabele te analyseren. Dit geldt voor de variabelen 'verstandelijke mogelijkheden', 'verblijfplaats', 'zelfbeeld', 'sociale vaardigheden', 'onderwijs voor de tocht' en 'motivatie'.

De variabelen die geassocieerd zijn met het beëindigen van de tocht werden in één model gebracht met een logistische regressieanalyse om te kijken of ze voorspellers zijn voor een al of niet succesvolle tocht. Het beëindigen van de tocht geldt als afhankelijke variabele.

Om de cliënttevredenheid te meten werden de resultaten op de C-toets vergeleken met de beschikbare normen voor de 4 factoren. Dit gebeurt aan de hand van een t-toets voor onafhankelijke steekproeven.

In het onderdeel doelrealisatie wordt nagegaan hoeveel doelen per soort gesteld werden en of deze bereikt, gedeeltelijk bereikt of niet bereikt werden.

Probleemreductie gaat de frequentie van internaliserende en externaliserende problemen na de tocht na zoals gemeten met de aangepaste BIV. Er wordt tevens nagegaan of er een significant verschil is tussen voor en na de tocht wat betreft internaliserende en externaliserende problemen aan de hand van een non-parametrische Wilcoxon signed-rank test.

Voorts wordt nagegaan of er een verschil is tussen het hebben van een zinvolle dagbesteding voor en na de tocht. Met zinvolle dagbesteding wordt school of tewerkstelling bedoeld. Dit wordt nagegaan door een non-parametrische McNemar test voor afhankelijke steekproeven uit te voeren. Alle statistische berekeningen werden uitgevoerd met behulp van het softwarepakket SPSS versie 15.0.

Hoofdstuk 3: Resultaten

3.1. Beschrijving onderzoeksgroep

Van de 53 jongeren waarop een dossieranalyse werd uitgevoerd, waren er 38 jongens en 15 meisjes. Bij 13 jongeren werd de tocht vroegtijdig afgebroken of werd besloten niet te starten na een problematische voorbereidingsweek. 40 jongeren (28 jongens en 12 meisjes) hebben de tocht tot een goed einde gebracht. 7 jongeren zijn van andere etnische origine. Van deze 7 zijn er 4 jongeren die een andere dan Belgische nationaliteit hebben. De gemiddelde leeftijd van eerste plaatsing was 10 jaar (minimum 1 jaar en maximum 17 jaar).

In de periode voor de tocht verbleven 28 jongeren in een gesloten gemeenschapsinstelling, 8 verbleven in een open gemeenschapsinstelling, 11 in een residentiële instelling, OIOC of begeleidingsthuis categorie 1Bis en 2 jongeren volgden een GIT/GKRB project. 4 jongeren verbleven thuis. Het merendeel (n = 27) van deze jongeren leeft in een éénoudergezin, 6 jongeren in een kerngezin en 5 jongeren in een nieuw samengesteld gezin (NSG). Bij 15 jongeren was de gezinssituatie anders (pleeggezin, adoptie,...). De ouders zijn gescheiden bij 36 van de jongeren. Bij 16 jongeren is er sprake van een ernstige ziekte of psychische problematiek bij de ouders. Een overleden ouder komt voor bij 15 jongeren. 5 jongeren hebben dagelijks contact met hun ouders. Bij 29 jongeren is dit wekelijks, bij 5 jongeren maandelijks en bij 14 jongeren minder dan maandelijks. 33 gezinnen hebben een inkomen uit arbeid tegenover 12 gezinnen die niet over een vast inkomen beschikken. 8 gezinnen leven van een uitkering.

31 jongeren zijn met een MOF aangemeld tegenover 22 met een POS. 48 jongeren werden naar Oikoten verwezen door de Jeugdrechtbank, 5 door het Comité Bijzondere Jeugdzorg.

Wat onderwijs betreft zien we dat 8 jongeren in het Buitengewoon Onderwijs zaten, 4 jongeren volgden leercontract, 12 volgden deeltijds onderwijs, 19 jongeren volgde BSO, 4 volgden TSO en 2 jongeren volgden ASO voor de tocht. De gegevens over de laatst gevolgde onderwijsvorm waren niet bekend bij 4 jongeren.

3.2. Uitval

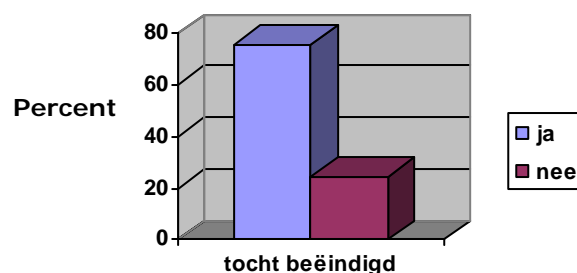

Fig.2: percentage beëindigde tochten

Van de 53 jongeren hebben er 40 (75,5%) de tocht beëindigd. Er werd nagegaan of er een associatie is tussen dossiervariabelen die betrekking hebben op de situatie voor de tocht en het beëindigen van een tocht.

Er werden drie variabelen weerhouden die significant geassocieerd zijn met het beëindigen van een tocht: POS door weggevallen zorgfiguur (door sterfgeval, drugs- of alcoholprobleem, psychische problematiek) ($\chi^2 = 5,5$; $p = 0,019$), aantal internaliserende problemen ($U = 107,5$; $p = 0,001$) en het aantal externaliserende problemen ($U = 81$; $p = 0,000$).

Vervolgens werd een logistische regressieanalyse uitgevoerd op een model met deze 3 variabelen om te kijken of ze significante voorspellers zijn voor de uitkomst van de tocht.

Tabel 1: logistische regressie met significante voorspellers.

Variabele	Exp(B)	Model fit	Hosmer & Lemeshow test
Aantal internaliserende problemen	0,35	28,930**	2,23
POS door weggevallen zorgfiguur	21,36*		
Aantal externaliserende problemen	0,32*		

* $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Het model met de 3 weerhouden variabelen is significant (Nagelkerke $R^2 = 0,626$; $\chi^2 = 28,930$; $df = 3$; $p < 0,001$). De waarde van de Hosmer & Lemeshow goodness-of-fit test ($\chi^2 = 2,23$ ns) geeft aan dat het model de waargenomen data goed voorspelt.

Enkel de variabelen 'POS door weggevallen zorgfiguur' ($Exp(B) = 21,36$; $p = 0,018$) en 'het aantal externaliserende problemen' ($Exp(B) = 0,32$; $p = 0,008$) leveren een unieke bijdrage aan het model bij het voorspellen van het beëindigen van een tocht. De variabele 'aantal internaliserende problemen' blijkt geen significante bijdrage tot het model te leveren ($Exp(B) = 0,35$; $p = 0,094$ ns).

Volgende variabelen zijn niet significant gerelateerd aan het al of niet beëindigen van een tocht: geslacht (FE; $p = 0,73$), verstandelijke mogelijkheden ($Exp(B) = 0,87$; $df = 2$; $p = 0,86$), verblijfplaats voor de tocht ($Exp(B) = 1,03$; $df = 4$; $p = 0,85$), leeftijd eerste plaatsing ($U = 225,5$; $p = 0,47$), gezinssamenstelling (FE; $p = 1,00$), scheiding ouders (FE; $p = 0,18$), ziekte/psychische problematiek ouder(s) (FE; $p = 0,18$), overleden ouder (FE; $p = 0,48$), frequentie van contact tussen jongere en ouder(s) (FE; $p = 0,75$), SES (FE; $p = 0,74$), aangemeld als POS/MOF ($\chi^2 = 0,818$; $p = 0,37$), POS door onmachtige ouder (FE; $p = 0,71$), POS door mishandeling ($\chi^2 = 1,12$; $p = 0,29$), MOF drugsfeiten (FE; $p = 1,00$), MOF diefstal/inbraak ($\chi^2 = 0,510$; $p = 0,48$), MOF zedenfeiten (FE; $p = 0,25$), MOF geweldsdelicten (FE; $p = 1,00$), zelfbeeld ($Exp(B) = 0,85$; $df = 4$; $p = 0,55$) sociale vaardigheden ($Exp(B) = 0,92$; $df = 4$; $p = 0,78$), het beoefenen van hobby's (FE; $p = 0,52$), aantal scholen doorlopen ($U = 217$; $p = 0,80$), laatste onderwijsvorm voor de tocht ($Exp(B) = 0,86$; $df = 5$; $p = 0,53$), fysieke problemen (FE; $p = 1,00$), motivatie voor de tocht ($Exp(B) = 0,84$; $df = 2$; $p = 0,75$), verwijzende instantie (FE; $p = 0,09$), nationaliteit (FE; $p = 0,56$), afkomst (FE; $p = 0,67$).

3.3 Cliënttevredenheid

Om de cliënttevredenheid na te gaan werd de C-toets afgenomen van de jongeren die de tocht beëindigden. Dit was mogelijk bij 24 van de 40 jongeren. De gemiddelde scores en hun standaardafwijkingen worden vergeleken met de norm (Ramos et al, 2006).

Tabel 2: Vergelijking van scores met de norm op de C-toets per factor.

Factor	Norm: gemiddelde (sd)	Gemiddelde (sd)	t (df = 199)
Contact en bejegening	3,72 (0,48)	3,53 (0,40)	1,85
Professionaliteit	3,59 (0,54)	3,29 (0,55)	2,55*
Info en vooruitgang	3,56 (0,53)	3,60 (0,38)	-0,36
Doel en resultaat	3,56 (0,49)	3,58 (0,32)	- 0,19

* $p < 0,05$

De gemiddelde scores op de factoren 'contact en bejegening' en 'professionaliteit' liggen net iets lager dan de norm. Bij de factoren 'info en vooruitgang' en 'doel en resultaat' liggen de gemiddelden net iets hoger dan de norm.

Er werd een t-toets voor onafhankelijke steekproeven uitgevoerd om te kijken of deze twee gemiddelden significant van elkaar verschillen. Er blijkt één significant verschil te zijn met de normgroep. Wat betreft de tweede factor 'professionaliteit' bedraagt de het verschil $t(199) = 2,55$; $p < 0,05$. De scores op de eerste, derde en vierde factor verschillen niet significant van de norm. Voor de factor 'contact en bejegening' bedraagt het verschil $t(199) = 1,85$; $p > 0,05$ (ns), op de factor 'info en vooruitgang' $t(199) = - 0,36$; $p > 0,05$ (ns) en op de factor 'doel en resultaat' $t(199) = - 0,19$; $p > 0,05$ (ns).

3.4. Doelrealisatie

Zoals reeds aangehaald werden de gestelde doelen getoetst aan SMART-eigenschappen om ze een bepaalde waarde toe te kennen. Het maximum aantal gestelde doelen dat weerhouden werd per jongere bedraagt 3.

Van de 24 jongeren die de tocht beëindigden werd bij allemaal minstens 1 doel weerhouden. Een tweede doel werd weerhouden bij 18 jongeren. Tenslotte werd bij 14 jongeren ook een derde doel weerhouden. In totaal werden er 56 doelen weerhouden bij 24 jongeren. Van deze doelen waren er 28 (50%) hulpverleningsdoelen, 14 (25%) toekomstgerichte doelen en nog eens 14 (25%) interpersoonlijke doelen. De verhouding tussen doelsoorten is terug te vinden in figuur 3.

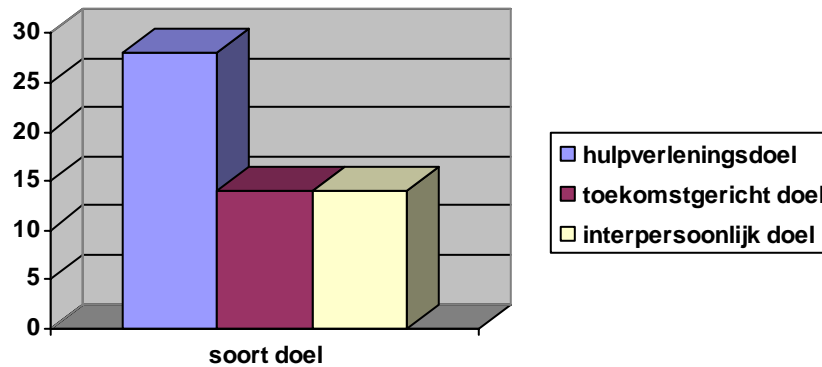

Fig. 3: aantal weerhouden doelen per soort

Wanneer de doelen opgesplitst worden per doelsoort kunnen we uit figuur 4 afleiden dat er van de hulpverleningsdoelen 21,5% niet en gedeeltelijk bereikt worden tegenover 57% van deze doelen die wel bereikt worden. Wat betreft de toekomstgerichte doelen zien we dat 21,4% niet bereikt wordt, 28,6% gedeeltelijk bereikt wordt en 50% wel bereikt wordt. Van de interpersoonlijke doelen wordt 35,7% niet bereikt en 64,3% wel bereikt.

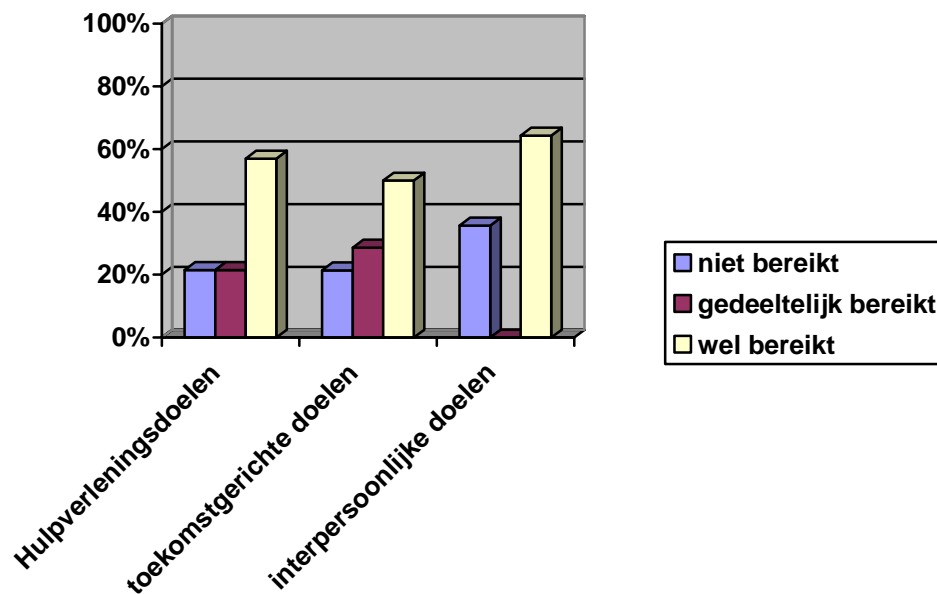

Fig. 4: mate van doelrealisatie per doelsoort

3.5. Probleemreductie

Van de 24 jongeren die de tocht succesvol beëindigd hebben zijn er 11 die na de tocht nog in contact gekomen zijn met politie of gerecht. Het aantal contacten met politie of gerecht varieert van 1 tot 11. In figuur 5 wordt de frequentie van 7 externaliserende problemen weergegeven zoals gemeten met de aangepaste BIV. Fig. 6 geeft de frequentie van 7 internaliserende problemen weer, gemeten aan de hand van dezelfde vragenlijst.

Bij 8 jongeren geeft de begeleiding en projectverantwoordelijke aan dat er zich naast deze internaliserende en externaliserende problemen nog andere problemen voordoen die voor problemen tijdens de begeleiding zorgen. Voorbeelden hiervan zijn automutilatie, het ontlopen van verantwoordelijkheid, extreem tegendraads gedrag etc.

Wat betreft visie op de toekomst voor de jongeren wordt de kans dat de jongere het in de nabije toekomst zal redden tussen 25% - 50% geschat in 4 gevallen. De kans wordt geschat tussen de 50% - 75% bij 6 jongeren en bij 14 jongeren wordt de kans tussen de 75% - 100% geschat.

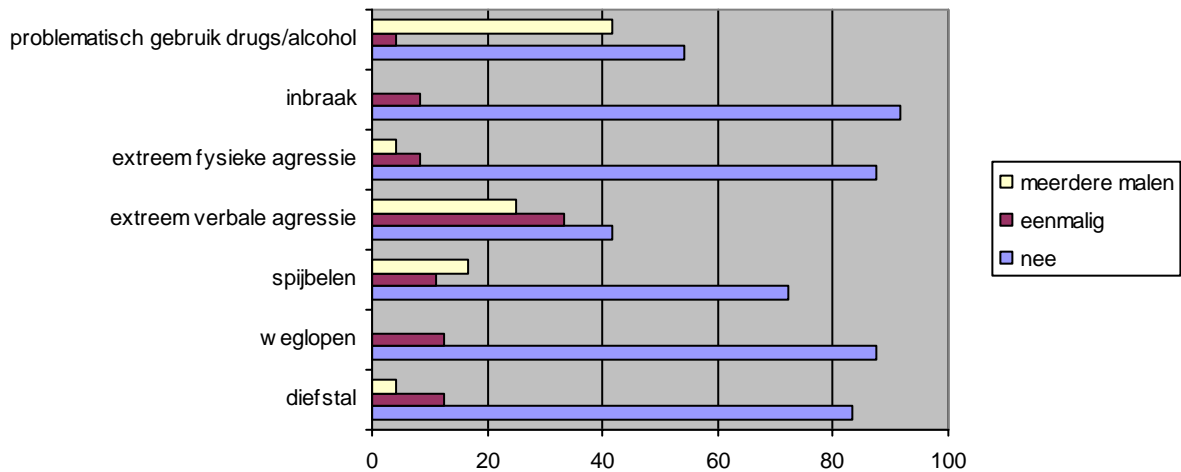

fig. 5: percentage externaliserende problemen na tocht

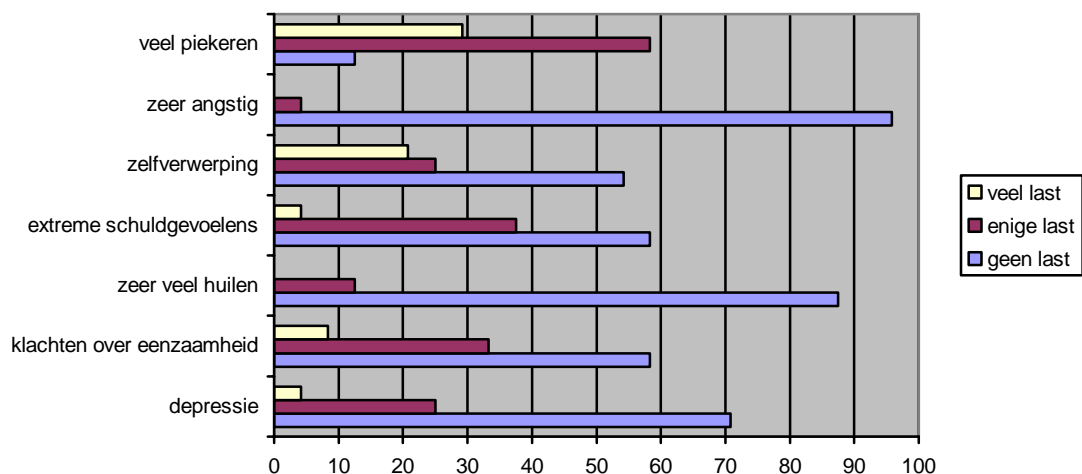

fig. 6: percentage internaliserende problemen na tocht

Om te kijken of er een significante vermindering van zowel internaliserende als externaliserende problemen is na de tocht werd een Wilcoxon signed-rank test uitgevoerd op de internaliserende en externaliserende problemen voor en na de tocht.

Tabel 3: verschil tussen aantal internaliserende en externaliserende problemen voor en na de tocht

Variabelen	Z
Internaliserende problemen voor vs. na tocht	-3,59*
Externaliserende problemen voor vs. na tocht	-2,93*

* $p < .005$

Wat betreft aantal internaliserende problemen zien we dat deze significant groter zijn na dan voor de tocht, $T = 13$, $z = -3,59$; $p < 0,005$. Het aantal externaliserende problemen is na de tocht echter significant verminderd, $T = 19$, $z = -2,93$; $p < 0,005$.

3.6. Toekomstperspectief

Van de 24 jongeren volgden er 6 geen onderwijs meer na de tocht. 4 volgden leercontract, 6 volgden deeltijds onderwijs, 5 volgden beroepsonderwijs, 1 volgde volwassenenonderwijs en 2 volgden hoger onderwijs. Qua tewerkstelling zien we dat 6 jongeren werkzoekend zijn, 6 zijn nog student, 5 jongeren doen tijdelijk/interimwerk en 7 hebben een vaste baan. Het aantal jongeren dat zelfstandig woont na de tocht bedraagt 15. Wat betreft vrije tijd doen slechts 9 jongeren aan sport. 17 jongeren geven aan één of meerdere hobby's te beoefenen.

Om het functioneren van de jongeren tijdens de eerste 6 maanden na de tocht na te gaan werden de begeleid(st)ers van de diensten waarnaar doorverwezen ($n = 7$) na de tocht en de projectverantwoordelijken van Oikoten ($n = 17$) bevroegd. Hierna zal algemeen naar deze personen verwezen worden als de begeleiding. De frequentie van contact tussen jongere en begeleiding vond in het merendeel van de begeleidingen ($n = 11$) minimaal 1 maal per week plaats. In 2 gevallen was dit tweemaal per maand, in 7 gevallen eenmaal per maand en in 4 gevallen minder dan 1 maal per maand. Slechts 1 jongere werd nog begeleid door de instelling waarnaar verwezen na de tocht. Deze lopende begeleiding werd beoordeeld als redelijk goed. In de overige gevallen is er geen begeleiding meer voorzien. De begeleiding werd beëindigd bij 17 jongeren omdat er na de tocht geen verdere begeleiding door Oikoten voorzien werd. Bij 4 jongeren werd de begeleiding beëindigd omdat het verdere hulpverleningstraject werd uitgedaan. Bij 2 jongeren werd de hulpverlening voortijdig afgebroken wegens problemen.

Wat betreft relaties met gezin en familie geeft de helft ($n = 12$) van de begeleiding aan dat dit redelijk goed verloopt. Voor 6 jongeren zou dit niet zo goed verlopen en bij nog eens 6 jongeren zou dit zeer goed verlopen. 2 jongeren functioneren niet zo goed wat betreft relaties met andere personen, tegenover 13 redelijk goed en 9 zeer goed. Wat betreft het functioneren op school of werk wordt aangegeven dat dit bij 2 jongeren slecht verloopt. Bij 5 jongeren is dit niet zo goed, bij 10 jongeren redelijk goed en bij 7 jongeren zeer goed.

Met betrekking tot het functioneren op financieel vlak functioneert 1 jongeren slecht, 5 niet zo goed, 11 redelijk goed en 7 jongeren zeer goed. Het functioneren op vlak van huisvesting wordt bij 1 jongere als slecht beoordeeld, bij 2 jongeren niet zo goed, bij 9 jongeren redelijk goed en bij 12 jongeren zeer goed. Tenslotte werd gevraagd het algemeen persoonlijk functioneren van de jongeren te beoordelen. Bij 3 jongeren is dit niet zo goed, voor 16 is dit redelijk goed en voor 5 jongeren zeer goed.

Vervolgens werd gekeken of deze jongeren 6 maanden voor en 6 maanden na de tocht een zinvolle dagbesteding hadden. Hiermee wordt school of tewerkstelling bedoeld. Van de 24 hadden er 7 jongeren 6 maanden voor de tocht geen zinvolle dagbesteding. 6 maanden na de tocht was er slechts één jongere die geen zinvolle dagbesteding had. Er werd een McNemar test uitgevoerd om te kijken of er een significant verschil is tussen voor en na de tocht wat betreft zinvolle dagbesteding. De resultaten tonen aan dat er geen significant verschil ($p = 0,07$) is tussen het aantal jongeren dat voor en na de tocht wel of niet een zinvolle dagbesteding heeft.

Hoofdstuk 4: Bespreking

Met dit onderzoek werd getracht de effectiviteit van de onthemende tochten van Oikoten na te gaan. Dit werd in de eerste plaats aan drie onderdelen afgemeten, namelijk uitval, cliënttevredenheid en doelrealisatie. Voorts werd er gekeken naar probleemreductie dat als een iets harder criterium weerhouden kan worden. Tenslotte werd ook het functioneren van de jongeren tijdens de eerste 6 maanden na de tocht onderzocht onder de noemer toekomstperspectief. Om dit alles na te gaan werden de dossiers van 53 jongeren geanalyseerd. Van de 40 jongeren die de tocht succesvol beëindigden konden er 24 telefonisch worden bevestigd.

Wat betreft uitval zien we dat een kwart van de jongeren de tocht niet succesvol beëindigt, omwille van een problematische voorbereidingsweek of wegens problemen onderweg. Dit percentage ligt iets hoger dan de 18% die Van Garsse (1993a) in zijn onderzoek vond. Er zou besloten kunnen worden dat de onthemende tochten niet erg succesvol zijn met een uitvalpercentage van 25%. Van der Ploeg (2005) is van mening dat zo'n conclusie onterecht is aangezien men met een zogenaamde restgroep werkt waar alle andere hulpverlening reeds bij faalde. Men kan bijgevolg niet verwachten dat ervaringsleerprojecten een wondermiddel zijn.

Er werd gekeken of er dossiervariabelen zijn die de situatie van de jongere in de periode voor de tocht betreffen die geassocieerd zijn met de uitkomst van de tocht, en of deze al of niet voorspellers zijn van het wel of niet beëindigen van een tocht. Drie variabelen waren geassocieerd met het beëindigen van een tocht: 'aantal internaliserende problemen', 'aantal externaliserende problemen' en 'een POS door het wegvallen van een zorgfiguur' (door sterfgeval, drugs- of alcoholprobleem, psychische problematiek). Slechts de twee laatstgenoemden zijn significante voorspellers voor het beëindigen van een tocht. Jongeren in een POS door het wegvallen van een zorgfiguur hebben een kleinere kans om de tocht te beëindigen. Hoe minder externaliserende problemen er aanwezig zijn bij een jongere hoe groter de kans dat hij/zij de tocht tot een goed einde brengt. Een verklaring van deze eerste voorspeller kan zijn dat de jongeren die niet in een POS zitten door het wegvallen van een zorgfiguur beter in staat zijn om vertrouwen te stellen in de begeleiding en sneller en gemakkelijker een intieme band kunnen aangaan met deze begeleid(st)er zodat de tocht meer kans heeft op slagen. Een verklaring voor de tweede voorspeller kan zijn dat een klein aantal externaliserende problemen voor minder potentiële complicaties zorgt tijdens het verloop van de tocht, zodat de tocht eerder wel succesvol zal zijn. Hoe meer externaliserende problemen aanwezig zijn, hoe groter de kans is dat dit voor meer obstakels en problemen zorgt onderweg, zodat de kans toeneemt dat de tocht voortijdig beëindigd wordt.

Het is bijgevolg mogelijk om deze twee voorspellende variabelen ('externaliserende problemen' en 'POS door een weggefallen zorgfiguur') mee te nemen in de selectieprocedure, teneinde een zo klein mogelijk aantal mislukte projecten te bekomen. Van der Ploeg (1999) spreekt in dit verband over 'basisdiagnostiek', waarmee bedoeld wordt dat er een koppeling plaatsvindt tussen de jongeren en diens problemen en de hulpverleningsmogelijkheden van de betrokken instantie. Het gebruik van een diagnostisch instrument dat deze variabelen mee in kaart brengt is dus aan te raden.

Op deze manier kan het risico ingeschat worden dat de jongere de tocht niet zal beëindigen en kan dit een indicatie zijn om geen project op te starten voor bepaalde jongeren. De vraag vanaf hoeveel externaliserende problemen (cut-off waarde) jongeren al of niet geweigerd worden voor een tocht is er een die pas beantwoord kan worden na evaluatie van de diagnostiek in relatie tot de outcome.

Een bedenking die gemaakt kan worden is of de kosten en de inspanning die geleverd worden voor dit soort interventies in verhouding staat tot het uiteindelijke resultaat. Met andere woorden wat zijn de kosten van het project in verhouding tot de baten? In de literatuur wordt dit omschreven als de relatieve effectiviteit van de interventie, de kosteneffectiviteit of de economische doelmatigheid (o.a. Tones, 1999; Welsh, 2001; in Van Yperen, 2003). Er zijn immers heel wat financiële middelen nodig om een tocht te organiseren. Personeel, materiaal, levensmiddelen etc. en dit voor een periode van ongeveer vier maanden. Ter illustratie: Oikoten ontving in 2007 615.000 € van de overheid voor de begeleiding (staptochten en werkprojecten) van 16 jongeren, dus iets meer dan 38.000 € per jongere. De individuele tochten vergen het meeste middelen, dan volgen de duotochten. De werkprojecten nemen het minste middelen in beslag. Langs de andere kant heeft eerdere hulpverlening voor deze jongeren geen zoden aan de dijk gezet, waardoor er bij gebrek aan andere mogelijkheden enkel dit soort projecten overblijft (Van der Ploeg, 2005).

Wat betreft cliënttevredenheid geven de resultaten aan dat er op drie factoren geen significant verschil is met de normwaarden. Tevredenheid voor de factoren 'contact en bejegening', 'info en vooruitgang' en 'doel en resultaat' is vergelijkbaar met de norm. Op één factor ('professionaliteit') is er echter significant minder tevredenheid. Dit is mogelijk te wijten aan de niet professionele opleiding van de tochtbegeleiding. Volgens Greenly en Schoenherr (1981; in Ramos et al, 2006) is er een verband tussen cliënttevredenheid en deskundigheid van de hulpverleners. Door geen sturende en veranderingsinitiërende begeleiding te voorzien wordt mogelijk ook de indruk gewekt dat de tochten niet meer zijn dan een langdurige time-out procedure. Met tochtbegeleid(st)ers die opgeleid zijn in het hanteren van ervaringsleerprincipes kan de effectiviteit van de tochten groeien. Met een goed getrainde begeleiding wordt immers voldaan aan het professionaliteitsbeginsel, hetgeen een van de werkzame kenmerken is die de effectiviteit van een interventie beïnvloeden (Bijl et al, 2005; Harder et al, 2006).

De meeste doelen die gesteld worden zijn hulpverleningsdoelen, waarbij de meerderheid aangeeft na de tocht op BZW of kamertraining te willen gaan. Dit ligt in de lijn van wat Van der Ploeg en Scholte (2000b) stellen, namelijk dat een van de meest basale doelen die jongeren stellen bij een ervaringsleerproject is dat ze nadien autonoom willen functioneren en dat zo'n projecten vaak een voorbereiding zijn op BZW. Het aantal toekomstgerichte en interpersoonlijke doelen is gelijk. Van al deze doelen wordt het merendeel wel bereikt. Interpersoonlijke doelen worden het meest bereikt.

De doelen die vooropgesteld worden zijn nauwelijks SMART geformuleerd. Nochtans wordt het belang hiervan in de literatuur onderstreept (Van Yperen, 2003; Van Yperen et al, 2004; Van Yperen & Van der Steege, 2006). Dit heeft een aantal implicaties voor de hulpverlening.

Zo is het voor de verschillende partijen onduidelijk wat het doel nu juist inhoudt en hoe of wanneer dit doel bereikt moet worden. Verder zorgt het niet SMART formuleren ervoor dat de doelen zeer moeilijk te evalueren zijn (Van Yperen et al, 2004; Van Yperen & Van der Steege, 2006). Ook het vergelijken van doelrealisatie over jongeren heen wordt hierdoor bemoeilijkt. In dit onderzoek is het dus moeilijk om uitspraken te doen over welke soorten doelen het meest bereikt worden. Het feit dat interpersoonlijke doelen het meest bereikt worden kan verklaard worden doordat de jongeren tijdens de tocht bepaalde sociale vaardigheden ontwikkeld hebben die hen in staat stellen om relaties aan te gaan en/of te herstellen, maar dit kan evengoed te wijten zijn aan de beperkte SMART-formulering van de doelen.

Indien Oikoten voor het project met de verschillende partijen doelen opstelt zodat ze voldoen aan de SMART-criteria, kan dit mogelijk een positief effect hebben op de doelrealisatie en dus ook op de effectiviteit. Het is dan voor iedereen helder wat de doelen zijn, hoe deze te bereiken en hoe ze geëvalueerd worden. Ook een vergelijking van de doelrealisatie tussen de jongeren is dan gemakkelijker.

Het eigenlijke doel van de tocht is een soort persoonlijkheids- of gedragsverandering bij de jongere teweeg te brengen. De tocht is dan een middel hiertoe. De indruk wordt echter gewekt dat de tocht uitlopen op zich een doel is. Op die manier is de opdracht van de Jeugdrechtbank of het CBJ volbracht. Middel en doel worden hier met elkaar verward, hetgeen volgens Van Yperen et al (2004) in de praktijk regelmatig voorkomt, maar dienen strikt gescheiden te worden.

Wat betreft probleemreductie zien we dat er na de tocht nog een aanzienlijk deel (46%) in contact komt met politie of gerecht. Teruggekoppeld naar het onderzoek van Van Garsse (1993a) valt op dat het percentage hier gevonden veel lager ligt dan de door Van Garsse gevonden 75%. Het is mogelijk dat dit percentage sterk verschilt doordat de legerdienst vandaag niet meer van toepassing is en er bijgevolg geen veroordelingen meer zijn door de krijgsraad, hetgeen in Van Garsse's onderzoek een aanzienlijk deel bedroeg. Anderzijds is het ook mogelijk dat de jongeren die vandaag een tocht beëindigen meer mogelijkheden hebben op voortgezette hulpverlening (zoals BZW) dan vroeger het geval was waardoor de kans op recidive aanzienlijk slinkt. Hoe dan ook is het aantal jongeren dat vandaag nog in contact komt met politie of gerecht niet gering. Een sterk verminderd recidivisme zoals in studies naar andere ervaringsleerprojecten (Greenwood & Turner, 1987; Bendoroff, 1989; Duindam et al, 1996; Wilson & Lipsey, 2000) werd hier dus niet gevonden. Er is echter een belangrijk verschil tussen deze studies en de Oikoten tochten, namelijk dat eerstgenoemden de ervaringsleerprincipes zoals reflectie en transfer wel degelijk toepassen tijdens hun projecten, terwijl dit bij Oikoten niet gebeurt. Als Oikoten deze principes wel zou hanteren tijdens de tochten, zou er mogelijk een sterkere vermindering van recidive en probleemgedrag plaatsvinden.

Als we de resultaten van de internaliserende en externaliserende problemen die voorkomen na de tocht bekijken zien we dat bij internaliserende problemen de meest voorkomende het vele piekeren is. Dit is mogelijk te wijten aan de veranderingsprocessen die door de tocht in gang gezet zijn, waardoor de jongere meer begint na te denken over zichzelf en zijn/haar toekomst. Bij de frequentie van externaliserende problemen na de tocht valt op dat het problematisch gebruik van drugs en/of alcohol nog een probleem vormt voor vele jongeren.

Iets dat hier mogelijk mee samenhangt is dat eventuele aangeleerde gedragsveranderingen tijdens de tocht een groot risico lopen om zonder passende nazorg te verdwijnen (Carpenter, 1995; Sallybanks, 2002; Van der Ploeg, 2005). Oikoten beschikt echter niet over een officieel nazorg-mandaat. Een adequaat nazorgtraject zou nochtans veel invloed kunnen hebben op het recidivisme.

Wanneer we de vergelijking van aantal internaliserende en externaliserende problemen voor en na de tocht bekijken, zien we dat er na de tocht meer internaliserende problemen en minder externaliserende problemen voorkomen. Wat betreft de internaliserende problemen is dit resultaat ietwat contra-intuïtief. Het is echter mogelijk dat er na de tocht meer internaliserende problemen gerapporteerd worden dan voordien doordat bij deze jongeren in het verleden vooral de nadruk gelegd werd op externaliserende problemen in de dossiers. Van der Ploeg (2003), Harder et al (2006) beamen het feit dat bij jongeren in de jeugdzorg de nadruk vooral ligt op externaliserende problemen. De internaliserende problemen zijn hierdoor mogelijk een beetje op de achtergrond beland, terwijl ze misschien wel aanwezig waren (Junger, Mesman & Meeus, 2003). Dit heeft dan als mogelijk gevolg dat wanneer deze problemen na de tocht bevraagd worden, er plots internaliserende problemen bijgekomen zijn, terwijl deze zogezegd reeds aanwezig waren voor de tocht. Om aan dit probleem tegemoet te komen is het mogelijk om bij aanvang deze verschillende problemen op te sporen met een geschikt diagnostisch instrument.

Wat betreft functioneren van de jongeren na de tocht zien we dat 15 op de 24 jongeren (62,5%) zelfstandig woont. Dit cijfer valt moeilijk te vergelijken met het onderzoek van Van Garsse (1993a) aangezien er naar de woonsituatie onmiddellijk na de tocht gepeild werd, terwijl er in dit onderzoek soms een paar jaar tussen het beëindigen van een tocht en de bevraging van de jongeren voor dit onderzoek zit.

Het merendeel van de begeleiding (begeleid(st)er van een instelling waarnaar doorverwezen na de tocht of de projectverantwoordelijke van Oikoten) geeft aan dat tijdens de eerste 6 maanden na de tocht de relatie tussen de jongere en diens ouders redelijk goed verloopt. Dit is tevens het geval voor relaties met andere personen, het functioneren op school of werk, het functioneren op financieel vlak en het algemeen persoonlijk functioneren. Op vlak van huisvesting geeft de begeleiding aan dat de jongere zeer goed functioneert.

Na de tocht is er slechts één jongere die geen zinvolle dagbesteding (school of werk) heeft. Er is echter geen significant verschil tussen het aantal jongeren dat een zinvolle dagbesteding heeft 6 maanden voor en 6 maanden na de tocht

Dit onderzoek heeft een aantal beperkingen. De gebruikte methodologie om effectiviteit te meten houdt een aantal zwakke elementen in. Vooreerst is er een beperking van het gebruik van de C-toets om cliënttevredenheid te meten. Dit instrument werd in dit onderzoek gebruikt om tevredenheid als individueel kenmerk van de jongere te meten. Echter zoals Van Yperen (2003) stelt is het de bedoeling om cliënttevredenheid in de jeugdzorg te gebruiken om de afstemming tussen hulpvraag en hulpaanbod te onderzoeken. Het is tevens de bedoeling om de C-toets ook van de ouders af te nemen en niet enkel van de jongeren, zoals in dit onderzoek gebeurde.

Nog een kritiek is dat de dossieranalyse in functie van een beeld te schetsen van de kenmerken en de situatie van de jongeren in de periode voor de tocht mogelijk onvolledig of niet correct gebeurd is. Bepaalde items die misschien belangrijk waren werden hierdoor mogelijk niet in rekening gebracht.

De kleine onderzoeksgroep en het specifieke segment hiervan in de jeugdzorg maken dat de hier gevonden resultaten moeilijk generaliseerbaar zijn naar andere ervaringsleerprojecten.

Niet alle proefpersonen konden gecontacteerd en bevraagd worden. Diegenen die niet bereikt konden worden, daar gaat het waarschijnlijk niet zo goed mee (gevangenis, vermist,...), hetgeen ook door Van Garsse (1993b) verondersteld wordt. Dit heeft tot gevolg dat de resultaten hier bekomen mogelijk een vertekend beeld geven van de outcome.

Het aspect van de tijd dient ook mee in rekening gebracht te worden. Hiermee wordt bedoeld dat voor sommige jongeren het al 6 jaar geleden is dat ze de tocht hebben beëindigd, voor andere jongeren is dit slechts één jaar geleden, waardoor er een groot verschil is in de retrospectieve beoordeling van de tocht, ondermeer bij de C-toets.

Om dit project op een wetenschappelijk meer robuuste wijze op effectiviteit te onderzoeken zou men kunnen opteren om een gestandaardiseerd instrument te gebruiken bij een voor- en nameting om na te gaan of er verandering optreedt op een aantal probleemgebieden en of gedragingen. Verder zou gekeken moeten worden of er nog andere variabelen dan 'aantal externaliserende problemen' en 'POS door een weggevallen zorgfiguur' zijn die gekend zijn voor de tocht die een significante voorspeller kunnen zijn van de uitkomst van de tocht. Hierdoor kan de organisatie zich richten op een specifiekere doelgroep en wordt de kans op uitval mogelijk gereduceerd door middel van een weloverwogen selectieprocedure.

Momenteel loopt in opdracht van het Departement Welzijn, volksgezondheid en Gezin van de Vlaamse regering een onderzoek naar onthemende projecten georganiseerd door Oikoten en Albezon. Hierbij worden een 20-tal jongeren gedurende 10 maanden gevolgd. Ze worden bevraagd op drie momenten: bij de start van een project, bij het beëindigen van een project en tenslotte 6 maanden nadien. In dit onderzoek krijgt de projectverantwoordelijke eveneens een vragenlijst voorgelegd op dezelfde momenten. De resultaten van dit onderzoek zullen wellicht pas in 2009 beschikbaar zijn.

Conclusie

De effectiviteit van de onthemende tochten van Oikoten werd onderzocht aan de hand van uitval, cliënttevredenheid, doelrealisatie, probleemreductie en toekomstperspectief van de jongeren. Een kwart van de jongeren valt uit. Hoe meer aanwezige externaliserende problemen hoe groter de kans dat de tocht voortijdig afgebroken wordt. Als een het jongere uit een POS komt door een weggevallen zorgfiguur is de kans eveneens groter op het niet beëindigen van de tocht.

Cliënttevredenheid is vergelijkbaar met de norm, behalve voor de factor professionaliteit. Er worden meer hulpverleningsdoelen dan interpersoonlijke en toekomstgerichte doelen gesteld. Het merendeel van alle gesteld doelen worden gerealiseerd. Interpersoonlijke doelen worden het meest gerealiseerd. Er is sprake van recidive bij bijna de helft van de jongeren en er is melding van meer internaliserende en minder externaliserende problemen na dan voor de tocht. De jongeren functioneren na de tocht redelijk goed op financieel vlak, op vlak van relaties, huisvesting, school en tewerkstelling. Er is geen significant verschil tussen het hebben van zinvolle dagbesteding voor en na de tocht.

Er kan besloten worden dat de onthemende tochten van Oikoten qua effectiviteit een aantal positieve resultaten boeken. Echter, sommige aspecten van deze methodiek lopen achter op ontwikkelingen in het zorgveld en zijn voor aanpassing vatbaar. Zo zijn er bedenkingen te maken met betrekking tot de professionaliteit van de tochtbegeleiding, de selectieprocedure, het stellen van doelen en het hanteren van bepaalde hulpverleningsprincipes gebaseerd op het ervaringsleren. Dit alles in relatie tot de effectiviteit.

Referenties

- Bandoroff, S. (1989). *Wilderness-Adventure Therapy for Delinquent and Pre-Delinquent Youth: A Review of the Literature*. Niet gepubliceerd manuscript, University of South Carolina.
- Bijl, B., Beenker, L.G.M. & Baardewijk, Y. van (2005). *Individuele Traject Begeleiding op papier en in de praktijk: Een onderzoek naar de programmatheorie en de -uitvoering van ITB harde kern en ITB-CRIEM*. Duivendrecht: PI Research.
- Boendermaker, L., van der Veldt, M., Booy, Y. (2003). *Nederlandse studies naar de effecten van jeugdzorg*. Utrecht: NIZW.
- Berger, M. & Menger, R. (2002). *Op weg naar veelbelovende en effectieve programma's voor risicjongeren*. Utrecht: NIZW.
- Bonke, P., Schouten, J., Nota, P., Deijkers, E., Gransjean, M., Van Zorge, Y., Klijn, T., Postumus, H., Van Yperen, T. (2006). *Prestatie-indicatoren Jeugdzorg: Naar een gezamenlijke integrale visie en implementatie*. Interprovinciaal Overleg (IPO), het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het Ministerie van Justitie, de MO-Groep en NIZW Jeugd.
- Carpenter, B. (1995). *Taking nature's cure*. Do expensive wilderness therapy camps help or hurt troubled teens? *U.S. News & World Report*, 118(25), 1-6.
- Duindam, T. (1993). *Experiential Education, Outdoor Adventure as a Modality in and Residential Treatment. A Survey of Programs, Principles, Research and Practice on the European Continent, Especially the Netherlands*. Rapport gepresenteerd op 21th annual conference of the association for experiential education. Vermont.
- Duindam, T. (1994). *Outdoor Experiential Education in Residential Treatment Centers. Methodological Approach and the Czech Experiment*. Rapport gepresenteerd op International Seminar on Outdoor Activities. Praag.
- Duindam, T., Glas, M., Ploeg, van der J. (1996). *De sprong wagen. Activerende hulpverlening in de jeugdzorg*. Utrecht: NIZW.
- Eerdekens, L. (2004). *Projecten van ontheming, als vorm van ervaringsleren, voor allochtonen uit de gemeenschapsinstellingen van de Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen: een exploratief onderzoek*. Niet gepubliceerde licentiaatsverhandeling: VUB.
- Franssen, J. & Jurrius, K. (2005). De C-toets Getoetst. *Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg*, 6, 293-296.
- Franssen & Arons (2007). Vervolg 'Kwaliteit in de Jeugdzorg II'. *Kwaliteitskwartaal*, 7.
- Garsse, van L. (1993a). *Waarheen leidt de tocht: Evaluatie van de Oikoten tochten als hefboom tot maatschappelijke integratie van jongeren uit de Bijzondere Jeugdzorg*. Tildonk: Oikoten.
- Garsse, van L. (1993b). *Evaluatie Meisjesprojecten*. Tildonk: Oikoten.
- Gillis, H.L. & Thomsen, D. (1996). A research update of adventure therapy (1992-1995). Challenge activities and ropes courses, wilderness expeditions and residential camping programs. *Coalition for education in the outdoors research symposium (3rd)*. pp 77- 90. Bradford Woods, Indiana.

- Greenwood, P.W. & Turner, S. (1987). *The Vision Quest Program: An Evaluation*. Santa Monica: Rand Corporation.
- Harder, A.T., Knorth, E.J. & Zandberg, T. (2006). *Residentiële jeugdzorg in beeld. Een overzichtsstudie naar de doelgroep, werkwijzen en uitkomsten*. Amsterdam: SWP.
- Hyde-Hills, I. (1997). *It is better to learn to fish: Empowerment in adventure education*. In: *Exploring the boundaries of adventure therapy, International perspectives*. Proceedings of the international adventure therapy conference. Perth. Australië.
- Jumelet, H., De Ruyter, D., Kayser, T. (1999). *Gebruikmaken van cliëntenfeedback in de jeugdzorg*. Utrecht: NIZW.
- Jumelet, H. (2003). De C-toets in de praktijk. *Kwaliteitskwartaal*, 4.
- Jumelet, H., Welling, M., Jurrius, K., & Havinga, L. (2003). *Verantwoording C-toets*. Amsterdam: Stichting Alexander.
- Junger M., Mesman J., Meeus W. (2003). *Psychosociale problemen bij adolescenten: Prevalentie, risicofactoren en preventie*. Assen: Van Gorcum.
- Jurrius, K. & Rutjes, L. (2006). Een opmaat voor een cliëntenfeedbacksysteem in de jeugdzorg: Wat te doen met de mening van de cliënt? *Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg*, 3/4, p. 132-139.
- Kolb, D.A. (1984). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs : Prentice Hall.
- Konijn, C. (red.; 2003). *Internationaal overzicht effectieve interventies in de jeugdzorg*. Utrecht: NIZW.
- Little, M. (2005). *International effectiveness of interventions for children and young people*. In: *Jeugdzorg in onderzoek: focus op effectiviteit*. Congresbundel (red.: Van der Steege, M. & Konijn, C.). NIZW, Amsterdam, pp 27-35.
- Lommen, E.G. (2004). *Troubled Youth in Nemoland: A research on the needs and wants of experiential learning programs abroad, offered by umbrella institutions for youth welfare*. Niet gepubliceerde scriptie, NHTV hogeschool Breda.
- MacBride, D.C., VanderWaal, C.J., Terry, Y.M. & VanBuren, H. (1999). *Breaking the Cycle of Drug Use Among Juvenile Offenders*. National Institute of Justice. Washington DC.
- Nadler, R.S. & Lückner, J.L. (1992). *Processing the adventure experience. Theory and practice*. Dubuque, Kendall. Hunt Publishing Company.
- Oikoten (2001). *Jaarverslag 2001*. Tildonk. Oikoten.
- Oikoten (2002). *Jaarverslag 2002*. Tildonk. Oikoten.
- Oikoten (2003). *Jaarverslag 2003*. Tildonk. Oikoten.
- Oikoten (2004). *Jaarverslag 2004*. Tildonk. Oikoten.
- Oikoten (2005). *Jaarverslag 2005*. Tildonk. Oikoten.
- Ploeg, J.D. (2003). *Knelpunten in de jeugdzorg: onderbelichte onderwerpen*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Ploeg, J.D. van der & E.M. Scholte (1996a). *Analyse vraag en aanbod jeugdzorg regio Rotterdam*. Amsterdam: NIPPO
- Ploeg, J.D. van der, Scholte, E.M. (1996b) *BJ-centra in beeld*. Delft/Amsterdam: Eburon/NIPPO.
- Ploeg, J.D. van der & E.M. Scholte (2000a). Nieuwe programma's voor jeugdigen met ernstige psychosociale problemen nader belicht. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 39, 221-235.

- Ploeg, J.D. van der & E.M. Scholte (2000b). *Interventies bij zeer problematische jeugdigen*. Amsterdam: NIPPO.
- Ploeg, J.D. van der & E.M. Scholte (2003). *Effecten van behandelingsprogramma's voor jeugdigen met ernstige gedragsproblemen in residentiële settings: Eindrapport*. Amsterdam: NIPPO.
- Ploeg, J.D. van der (1999). *De diagnostiek van de jeugdige in (semi)residentiële settings*. In Knorth, E.J. & Smit, M. (red.). *Planmatig handelen in de jeugdhulpverlening* (pp. 161-180). Leuven/Apeldoorn: Garant.
- Ploeg, J.D. van der (2005). *Ervaringsleren met problematische jongeren*. In: *Andere Wegen in Jeugdzorg en Onderwijs* (red: Ploeg, van der J.D., Groot, de R.), Lemniscaat, Rotterdam, pp 113-127.
- Provincie Noord-Holland (2004). *Uitvoeringsprogramma jeugdzorg 2005: Beleidskader jeugdzorg 2005 tot en met 2008*. Provincie Noord-Holland.
- Ramos, C., Stams, G.J., Stoel, R., Faas, M., Yperen, T.A. van, Dekovic, M. (2006). Het meten van cliënttevredenheid in de jeugdzorg. *Kind en Adolescent*, 27, 157-168.
- Raymond, I.J. (2004). *Wilderness Therapy: Is it the "magical cure" for marginalised youth?* Paper gepresenteerd op de conferentie van de Australian Association for Environmental Education. Croydon Park.
- Ruikes, T.J.M. (1994). *Ervaren en leren. Theorie en praktijk van ervaringsleren voor jeugdhulpverlening, jeugdbescherming en jeugdwerk*. Utrecht: SWP.
- Ruikes, T.J.M. & Deckers, E.J. (1998). *De Tukker: Activerende vaar-leer-werkprojecten voor probleemjongeren*. Enschede. BJ Twente.
- Russel, K.C. (2000). Exploring how the wilderness therapy process relates to outcomes. *The Journal of Experiential Education*, 23(3), 170-176.
- Russel, K.C. (2001). What is Wilderness Therapy? *The Journal of Experiential Education*, 24 (2), 70-79.
- Russel, K. C. & Philips-Miller, D. (2002). Perspectives on the Wilderness Therapy Process and Its Relation to Outcome. *Child & Youth Care Forum*, 31(6), 415-437.
- Sallybanks, J. (2002). *What works in reducing young people's involvement in crime?* Australian Institute of Criminology.
- Schellekens, T. (2004). *Vormende Momenten in het Project Oikoten*. Niet gepubliceerde licentiaatsverhandeling. KULeuven.
- Scholte, E.M. & Ploeg, J.D. van der (2002). *Effectieve hulpverlening aan jeugdigen met ernstige meervoudige psychosociale problemen, deel I & II*. Amsterdam:NIPPO.
- Scholte, E.M., Van den Berg, P., Loeven, L, Van der Ploeg, J. (1986). *Overleven om te leven*. Leiden: Vakgroep Orthopedagogiek.
- Spaans, E.C. & Reurslag, K. (1994). *Varen als alternatieve afdoening ... Evaluatie van het Almelose justitiële vaarleer-werkproject op zeilschip de Tukker*. Den Haag, WODC, Ministerie van Justitie.
- Stevenheydens, B. (2002). *Op weg naar een betere toekomst ... : Onthemende- en ervaringsprojecten als alternatief voor jongeren in de bijzondere jeugdbijstand*. Niet gepubliceerde licentiaatsverhandeling. VUB.

- Van den Braak, J. & Konijn, C. (2006). *Globale doorlichting van drie werksoorten van SPIRIT te Amsterdam: Beter met Thuis, Regionaal Ambulante Teams, Nieuwe Perspectieven. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen*. Utrecht: NIZW.
- Wilson, S.J., & Lipsey, M.W. (2000). Wilderness challenge programs for delinquent youth: A meta-analysis of outcome evaluations. *Evaluation and Program Planning*, 23(1), 1-12.
- Wouda, P.L. (1988). *Uitval uit de jeugdhulpverlening: oorzaken en gevolgen*. Leiden: COJ.
- Yperen, T.A. van, Booy, Y., Van der Veldt, M. (2003). *Vraaggerichte hulp, motivatie en effectiviteit jeugdzorg*. Utrecht: NIZW.
- Yperen, T.A. van (2003). *Resultaten in de jeugdzorg: begrippen, maatstaven en methoden*. Utrecht: NIZW.
- Yperen, T.A. van, Meyknecht, G. & Diephuis, K. (2004). *Doelrealisatie: Veldexperimenten*. Utrecht: NIZW.
- Yperen, T.A. van & Steege, M. van der (2006). *Voor het goede doel. Werken met hulpverleningsdoelen in de jeugdzorg*. Amsterdam: SWP.
- Yperen, T.A. van & Veerman, J.W. (2006). *Zicht op effectiviteit: Bronnenboek voor praktijkgestuurd effectonderzoek in de jeugdzorg. Deel 1*. Utrecht: NIZW.

Andere Media:

http://www.oikoten.be/wat_is_ontheming.htm

http://www.oikoten.be/wie_begeleider.htm

Bijlage II: Vragenlijsten

A. Algemene vragenlijst

Naam: _____

Geslacht: Man Vrouw

Nationaliteit: Belg
 Andere: _____

Afkomst: België
 Andere: _____

1) Bent u in de periode na de tocht nog in contact gekomen met politie/gerecht? Ja – hoeveel keer? _____
 Neen

2) Laatste onderwijsvorm voor de tocht? Buitengewoon Lager onderwijs (BuLO)
 Lager onderwijs
 Buitengewoon Secundair Onderwijs (BuSO)
 Leercontract
 Deeltijds onderwijs
 Beroeps Secundair Onderwijs (BSO)
 Technisch Secundair Onderwijs (TSO)
 Algemeen Secundair Onderwijs (ASO)

3) onderwijsvorm na de tocht? Buitengewoon Lager onderwijs (BuLO)
 Lager onderwijs
 Buitengewoon Secundair Onderwijs (BuSO)
 Leercontract
 Deeltijds onderwijs
 Beroeps Secundair Onderwijs (BSO)
 Technisch Secundair Onderwijs (TSO)
 Algemeen Secundair Onderwijs (ASO)

- 4) wat is uw huidige woonsituatie? zwervend
- gemeenschapsinstelling bijzondere jeugdzorg
- opvangcentrum/begeleidingstehuis
- gevangenis
- ziekenhuis
- begeleid zelfstandig wonen (BZW)
- huur huis
- appartement
- studio
- kamer
- inwonend bij natuurlijke ouders
- pleeggezin
- familie
- vrienden
- eigenaar huis
- appartement
- 4) Ik woon momenteel... alleen
- samen met vriend(en)
- bij mijn ouders
- samen met partner
- vrouw
- partner + kind(eren)
- vrouw + kind(eren)
- 5) Wat is uw huidige werksituatie? tewerkstelling onmogelijk door
omstandigheden – Welke?.....
.....
- werkzoekend
- zwartwerk
- student
- tijdelijk werk/interimwerk
- vast werk
- 6) Inkomen: geen inkomen
- OCMW-steun
- inkomen uit zwartwerk
- werkloosheids- of invaliditeitsuitkering
- inkomen uit tijdelijk/vast werk

7) Vrijtijdsbesteding:

Sport – welke + aantal uur per week?

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Hobby – welke + aantal uur per week?

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Andere – welke + aantal uur per week?

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

B. Aangepaste C-toets (cliënttevredenheid)

	<u>helemaal niet mee eens</u>	<u>niet mee eens</u>	<u>mee eens</u>	<u>helemaal mee eens</u>
1) De begeleid(st)er was vriendelijk	☐	☐	☐	☐
2) De begeleid(st)er nam mij serieus	☐	☐	☐	☐
3) Er was begrip voor mijn problemen	☐	☐	☐	☐
4) Ik kreeg duidelijk antwoord op mijn vragen	☐	☐	☐	☐
5) Ik kreeg goede adviezen	☐	☐	☐	☐
6) De begeleid(st)er kwam de afspraken na	☐	☐	☐	☐
7) De begeleid(st)er had voldoende vaardigheden om mij te begeleiden tijdens de tocht	☐	☐	☐	☐
8) Ik kreeg voldoende informatie over het verloop van de tocht	☐	☐	☐	☐
9) Mijn persoonlijke gegevens werden respectvol behandeld	☐	☐	☐	☐
10) Ik was tevreden over het aantal begeleid(st)ers van de tocht	☐	☐	☐	☐
11) Ik wist wat het doel van de tocht was	☐	☐	☐	☐
12) Er werd naar mij geluisterd bij beslissingen tijdens de tocht	☐	☐	☐	☐
13) De tocht sloot goed aan op wat ik wilde veranderen	☐	☐	☐	☐
14) Ik zette me in om de tocht tot een succes te maken	☐	☐	☐	☐
15) Ik zou een ander aanraden deel te nemen aan een tocht	☐	☐	☐	☐

C. Doelrealisatie

Zijn de weerhouden vooropgestelde doelen niet, gedeeltelijk of wel gerealiseerd?

	<u>niet</u> <u>gerealiseerd</u>	<u>gedeeltelijk</u> <u>gerealiseerd</u>	<u>wel</u> <u>gerealiseerd</u>
Doel 1:.....	☐	☐	☐
Doel 2:.....	☐	☐	☐
Doel 3:.....	☐	☐	☐

D. Aangepaste Begeleidende Instantie Vragenlijst (BIV)

1) begeleidt u de jongere nog steeds? ja nee

- Indien nee, wanneer en waarom is de begeleiding afgelopen? _____

- Indien ja, hoe zou u het huidig verloop beoordelen?

- slecht
- niet zo goed
- redelijk goed
- zeer goed

2) Hoe vaak hebt/had u contact met de jongere?

- 1 maal per week
- 1 maal per maand
- 2 maal per maand
- minder dan 2 maal per maand

3) Hoe functioneert/functioneerde de jongere momenteel of, indien begeleiding afgelopen, 6 maanden voor de beëindiging van de begeleiding volgens u op volgende aspecten?

	<u>zeer goed</u>	<u>redelijk goed</u>	<u>niet zo goed</u>	<u>slecht</u>
- relaties met gezin/familie	☐	☐	☐	☐
- relaties met anderen	☐	☐	☐	☐
- op school/werk	☐	☐	☐	☐
- financieel opzicht	☐	☐	☐	☐
- huisvesting opzicht	☐	☐	☐	☐
- persoonlijk opzicht	☐	☐	☐	☐

4) Vertoonde de jongere het laatste half jaar of, indien begeleiding afgelopen, 6 maanden voor de beëindiging van de begeleiding één van de volgende gedragingen?

	<u>neen</u>	<u>één maal</u>	<u>meerdere malen</u>
- diefstal	☐	☐	☐
- weglopen	☐	☐	☐
- spijbelen	☐	☐	☐
- extreme verbale agressie	☐	☐	☐
- extreme fysieke agressie	☐	☐	☐
- inbraak	☐	☐	☐
- problematisch gebruik van drugs/alcohol	☐	☐	☐

5) Had de jongere het laatste half jaar of, indien begeleiding afgelopen, 6 maanden voor de beëindiging van de begeleiding last van één van de volgende problemen?

	<u>geen last</u>	<u>enige last</u>	<u>veel last</u>
- depressie	☐	☐	☐
- klachten over eenzaamheid	☐	☐	☐
- zeer veel huilen	☐	☐	☐
- extreme schuldgevoelens	☐	☐	☐
- zelfverwerping	☐	☐	☐
- is zeer angstig	☐	☐	☐
- piekert veel	☐	☐	☐

6) Hebben zich het laatste half jaar of, indien begeleiding afgelopen, 6 maanden voor de beëindiging van de begeleiding nog andere problemen voorgedaan? Ja Nee

Zo ja, welke? _____

7) Hoe groot acht u de kans dat de jongere het in de nabije toekomst zal redden?

- 0 - 25%
- 25 - 50%
- 50 - 75%
- 75 - 100%

Bijlage III: Statistische analyses

A. Beschrijving onderzoekspopulatie

geslacht

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid man	38	71,7	71,7	71,7
vrouw	15	28,3	28,3	100,0
Total	53	100,0	100,0	

huidige gezinssamenstelling

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid kerngezin	6	11,3	11,3	11,3
eenoudergezin	27	50,9	50,9	62,3
NSG	5	9,4	9,4	71,7
andere	15	28,3	28,3	100,0
Total	53	100,0	100,0	

verstandelijke mogelijkheden

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid zwak	7	13,2	13,2	13,2
gemiddeld	44	83,0	83,0	96,2
begaafd	2	3,8	3,8	100,0
Total	53	100,0	100,0	

huidige verblijfplaats

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid thuis	4	7,5	7,5	7,5
residentieel/OOOC/1Bis	11	20,8	20,8	28,3
GIT/GKRB	2	3,8	3,8	32,1
open	8	15,1	15,1	47,2
gemeenschapsinstelling	28	52,8	52,8	100,0
gesloten				
gemeenschapsinstelling				
Total	53	100,0	100,0	

scheiding ouders

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ja	36	67,9	67,9	67,9
nee	17	32,1	32,1	100,0
Total	53	100,0	100,0	

leeftijd eerste plaatsing

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1	6	11,3	11,3	11,3
3	2	3,8	3,8	15,1
4	4	7,5	7,5	22,6
6	3	5,7	5,7	28,3
7	2	3,8	3,8	32,1
8	3	5,7	5,7	37,7
10	1	1,9	1,9	39,6
11	2	3,8	3,8	43,4
12	5	9,4	9,4	52,8
13	8	15,1	15,1	67,9
14	7	13,2	13,2	81,1
15	9	17,0	17,0	98,1
17	1	1,9	1,9	100,0
Total	53	100,0	100,0	

ziekte/psychische problematiek ouder

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ja	16	30,2	30,2	30,2
nee	37	69,8	69,8	100,0
Total	53	100,0	100,0	

ouder overleden

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ja	15	28,3	28,3	28,3
nee	38	71,7	71,7	100,0
Total	53	100,0	100,0	

frequentie contact jongere-ouder

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid minder dan maandelijks	14	26,4	26,4	26,4
maandelijks	5	9,4	9,4	35,8
wekelijks	29	54,7	54,7	90,6
dagelijks	5	9,4	9,4	100,0
Total	53	100,0	100,0	

SES

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid geen inkomen	12	22,6	22,6	22,6
OCMW steun	7	13,2	13,2	35,8
werkloosheidsuitkering	1	1,9	1,9	37,7
inkomen uit arbeid	33	62,3	62,3	100,0
Total	53	100,0	100,0	

aangemeld als POS/MOF

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	POS	22	41,5	41,5	41,5
	MOF	31	58,5	58,5	100,0
	Total	53	100,0	100,0	

hobby's

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ja	20	37,7	37,7	37,7
	nee	33	62,3	62,3	100,0
	Total	53	100,0	100,0	

laatste onderwijsvorm

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	buitengewoon onderwijs	8	15,1	16,3	16,3
	leercontract	4	7,5	8,2	24,5
	deeltijds onderwijs	12	22,6	24,5	49,0
	BSO	19	35,8	38,8	87,8
	TSO	4	7,5	8,2	95,9
	ASO	2	3,8	4,1	100,0
	Total	49	92,5	100,0	
Missing	99	4	7,5		
	Total	53	100,0		

verwijzende instantie

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Jeugdrechtbank	48	90,6	90,6	90,6
	Comité Bijzondere Jeugdzorg	5	9,4	9,4	100,0
	Total	53	100,0	100,0	

nationaliteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Belg	49	92,5	92,5	92,5
	andere	4	7,5	7,5	100,0
	Total	53	100,0	100,0	

afkomst

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	België	46	86,8	86,8	86,8
	andere	7	13,2	13,2	100,0
	Total	53	100,0	100,0	

Uitval

tocht beëindigd

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nee	13	24,5	24,5	24,5
	ja	40	75,5	75,5	100,0
	Total	53	100,0	100,0	

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95,0% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step	iq	-,145	,806	,032	1	,857	,865	,178	4,196
1	Constant	1,256	,805	2,433	1	,119	3,512		

a. Variable(s) entered on step 1: iq.

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95,0% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step	verblijf	,034	,175	,037	1	,848	1,034	,733	1,458
1	Constant	,967	,875	1,222	1	,269	2,629		

a. Variable(s) entered on step 1: verblijf.

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95,0% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step	zelfb	-,167	,280	,357	1	,550	,846	,489	1,465
1	Constant	1,376	,541	6,457	1	,011	3,959		

a. Variable(s) entered on step 1: zelfb.

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95,0% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step	socvaar	-,083	,292	,082	1	,775	,920	,519	1,631
1	Constant	1,287	,659	3,806	1	,051	3,620		

a. Variable(s) entered on step 1: socvaar.

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95,0% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step	motiv	-,178	,554	,103	1	,748	,837	,282	2,480
1	Constant	1,365	,824	2,745	1	,098	3,916		

a. Variable(s) entered on step 1: motiv.

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95,0% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step	huionder	-,156	,251	,387	1	,534	,855	,523	1,399
1	Constant	1,383	,683	4,093	1	,043	3,986		

a. Variable(s) entered on step 1: huionder.

geslacht * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
geslacht	man	10	28	38
	vrouw	3	12	15
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,232 ^b	1	,630		
Continuity Correction ^a	,016	1	,899		
Likelihood Ratio	,238	1	,625		
Fisher's Exact Test				,736	,461
Linear-by-Linear Association	,227	1	,633		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 1 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,68.

Test Statistics^a

	leeftijd eerste plaatsing
Mann-Whitney U	225,500
Wilcoxon W	1045,500
Z	-,718
Asymp. Sig. (2-tailed)	,473

a. Grouping Variable: tocht beëindigd

Test Statistics^a

	aantal scholen doorlopen
Mann-Whitney U	217,000
Wilcoxon W	308,000
Z	-,249
Asymp. Sig. (2-tailed)	,803

a. Grouping Variable: tocht beëindigd

gezinsamenstelling inhoudelijk samengevoegd * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
gezinsamenstelling inhoudelijk samengevoegd	kerngezin	1	5	6
	anders	12	35	47
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,226 ^b	1	,635		
Continuity Correction ^a	,000	1	1,000		
Likelihood Ratio	,243	1	,622		
Fisher's Exact Test				1,000	,540
Linear-by-Linear Association	,222	1	,638		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,47.

frequentie contact inhoudelijk samengevoegd * tocht beëindigd Crosstabulation

Count		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
frequentie contact	wekelijks	9	25	34
inhoudelijk samengevoegd	maandelijks of minder	4	15	19
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,193 ^b	1	,660		
Continuity Correction ^a	,011	1	,915		
Likelihood Ratio	,196	1	,658		
Fisher's Exact Test				,749	,464
Linear-by-Linear Association	,190	1	,663		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 1 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,66.

SES inhoudelijk samengevoegd * tocht beëindigd Crosstabulation

Count		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
SES inhoudelijk	geen inkomen/uitkering	4	16	20
samengevoegd	inkomen uit arbeid	9	24	33
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,356 ^b	1	,551		
Continuity Correction ^a	,071	1	,789		
Likelihood Ratio	,363	1	,547		
Fisher's Exact Test				,744	,400
Linear-by-Linear Association	,349	1	,555		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 1 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,91.

scheiding ouders * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
scheiding	ja	11	25	36
ouders	nee	2	15	17
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	2,203 ^b	1	,138		
Continuity Correction ^a	1,304	1	,253		
Likelihood Ratio	2,421	1	,120		
Fisher's Exact Test				,183	,125
Linear-by-Linear Association	2,161	1	,142		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 1 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,17.

ziekte/psychische problematiek ouder * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
ziekte/psychische	ja	6	10	16
problematiek ouder	nee	7	30	37
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	2,083 ^b	1	,149		
Continuity Correction ^a	1,200	1	,273		
Likelihood Ratio	1,989	1	,158		
Fisher's Exact Test				,177	,137
Linear-by-Linear Association	2,044	1	,153		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 1 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,92.

ouder overleden * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
ouder overleden	ja	5	10	15
	nee	8	30	38
Total		13	40	53

aangemeld als POS/MOF * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
aangemeld als	POS	4	18	22
POS/MOF	MOF	9	22	31
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,818 ^b	1	,366		
Continuity Correction ^a	,337	1	,561		
Likelihood Ratio	,838	1	,360		
Fisher's Exact Test				,520	,284
Linear-by-Linear Association	,803	1	,370		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,40.

POS onmachtige ouder * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
POS onmachtige ouder	nee	11	30	41
	ja	2	10	12
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,518 ^b	1	,472		
Continuity Correction ^a	,114	1	,735		
Likelihood Ratio	,551	1	,458		
Fisher's Exact Test				,707	,381
Linear-by-Linear Association	,508	1	,476		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 1 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,94.

POS mishandeling * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
POS mishandeling	nee	9	21	30
	ja	4	19	23
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	1,118 ^b	1	,290		
Continuity Correction ^a	,541	1	,462		
Likelihood Ratio	1,146	1	,284		
Fisher's Exact Test				,349	,233
Linear-by-Linear Association	1,097	1	,295		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,64.

MOF drugsfeiten * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
MOF drugsfeiten	nee	8	26	34
	ja	5	14	19
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,051 ^b	1	,821		
Continuity Correction ^a	,000	1	1,000		
Likelihood Ratio	,051	1	,822		
Fisher's Exact Test				1,000	,536
Linear-by-Linear Association	,050	1	,823		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 1 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,66.

MOF diefstal/inbraak * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
MOF diefstal/inbraak	nee	7	17	24
	ja	6	23	29
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,510 ^b	1	,475		
Continuity Correction ^a	,155	1	,694		
Likelihood Ratio	,508	1	,476		
Fisher's Exact Test				,534	,346
Linear-by-Linear Association	,500	1	,479		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,89.

MOFzedenfeiten * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
MOFzedenfeiten	nee	11	38	49
	ja	2	2	4
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	1,516 ^b	1	,218		
Continuity Correction ^a	,393	1	,531		
Likelihood Ratio	1,319	1	,251		
Fisher's Exact Test				,249	,249
Linear-by-Linear Association	1,488	1	,223		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,98.

MOF geweldsdelicten * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
MOF geweldsdelicten	nee	11	33	44
	ja	2	7	9
Total		13	40	53

hobby's * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
hobby's	ja	6	14	20
	nee	7	26	33
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,519 ^b	1	,471		
Continuity Correction ^a	,153	1	,695		
Likelihood Ratio	,512	1	,474		
Fisher's Exact Test				,522	,344
Linear-by-Linear Association	,510	1	,475		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 1 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,91.

melding van fysieke problemen * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
melding van fysieke problemen	ja	1	3	4
	nee	12	37	49
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,001 ^b	1	,982		
Continuity Correction ^a	,000	1	1,000		
Likelihood Ratio	,001	1	,982		
Fisher's Exact Test				1,000	,688
Linear-by-Linear Association	,001	1	,982		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,98.

verwijzende instantie * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
verwijzende instantie	Jeugdrechtbank	10	38	48
	Comité Bijzondere Jeugdzorg	3	2	5
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	3,752 ^b	1	,053		
Continuity Correction ^a	1,935	1	,164		
Likelihood Ratio	3,195	1	,074		
Fisher's Exact Test				,088	,088
Linear-by-Linear Association	3,682	1	,055		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,23.

nationaliteit * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
nationaliteit	Belg	13	36	49
	andere	0	4	4
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	1,406 ^b	1	,236		
Continuity Correction ^a	,338	1	,561		
Likelihood Ratio	2,356	1	,125		
Fisher's Exact Test				,561	,312
Linear-by-Linear Association	1,380	1	,240		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,98.

afkomst * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
afkomst	België	12	34	46
	andere	1	6	7
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,457 ^b	1	,499		
Continuity Correction ^a	,042	1	,838		
Likelihood Ratio	,506	1	,477		
Fisher's Exact Test				,667	,445
Linear-by-Linear Association	,448	1	,503		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 1 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,72.

POS weggevallen zorgfiguur * tocht beëindigd Crosstabulation

Count

		tocht beëindigd		Total
		nee	ja	
POS weggevallen zorgfiguur	nee	2	21	23
	ja	11	19	30
Total		13	40	53

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	5,502 ^b	1	,019		
Continuity Correction ^a	4,095	1	,043		
Likelihood Ratio	6,032	1	,014		
Fisher's Exact Test				,025	,019
Linear-by-Linear Association	5,398	1	,020		
N of Valid Cases	53				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,64.

Test Statistics^a

	aantal vermeldde internalise rende problemati eken
Mann-Whitney U	107,500
Wilcoxon W	927,500
Z	-3,286
Asymp. Sig. (2-tailed)	,001

a. Grouping Variable: tocht beëindigd

Test Statistics^a

	aantal vermeldde externalise rende problemati eken
Mann-Whitney U	81,000
Wilcoxon W	901,000
Z	-3,766
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000

a. Grouping Variable: tocht beëindigd

Logistic Regression

Dependent Variable Encoding

Original Value	Internal Value
nee	0
ja	1

Categorical Variables Codings

		Frequency	Parameter coding (1)
POS weggevallen	nee	23	1,000
zorgfiguur	ja	30	,000

Block 1: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

	Chi-square	df	Sig.
Step 1 Step	28,930	3	,000
Block	28,930	3	,000
Model	28,930	3	,000

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	30,121 ^a	,421	,626

a. Estimation terminated at iteration number 7 because parameter estimates changed by less than ,001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	2,233	8	,973

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95,0% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step 1	poszorg(1)	3,062	1,290	5,635	1	,018	21,362	1,705	267,599
	internal	-1,053	,628	2,812	1	,094	,349	,102	1,195
	external	-1,155	,435	7,045	1	,008	,315	,134	,739
	Constant	7,417	2,385	9,671	1	,002	1664,304		

a. Variable(s) entered on step 1: poszorg, internal, external.

Cliënttevredenheid

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,828	15

De t-toets voor onafhankelijke steekproeven werd manueel uitgevoerd.

Doelrealisatie

doel 1 bereikt

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
niet bereikt	4	7,5	16,7	16,7
gedeeltelijk bereikt	4	7,5	16,7	33,3
bereikt	16	30,2	66,7	100,0
Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7	
Total	53	100,0		

doel 2 bereikt

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
niet bereikt	5	9,4	27,8	27,8
gedeeltelijk bereikt	4	7,5	22,2	50,0
bereikt	9	17,0	50,0	100,0
Total	18	34,0	100,0	
Missing	99	35	66,0	
Total	53	100,0		

doel 3 bereikt

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
niet bereikt	5	9,4	35,7	35,7
gedeeltelijk bereikt	2	3,8	14,3	50,0
bereikt	7	13,2	50,0	100,0
Total	14	26,4	100,0	
Missing	99	39	73,6	
Total	53	100,0		

hulpverleningsdoelen niet bereikt

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
0	20	37,7	83,3	83,3
1	3	5,7	12,5	95,8
3	1	1,9	4,2	100,0
Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7	
Total	53	100,0		

hulpverleningsdoelen gedeeltelijk bereikt

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	18	34,0	75,0	75,0
	1	6	11,3	25,0	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

hulpverleningsdoelen wel bereikt

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	11	20,8	45,8	45,8
	1	10	18,9	41,7	87,5
	2	3	5,7	12,5	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

toekomstgerichte doelen niet bereikt

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	21	39,6	87,5	87,5
	1	3	5,7	12,5	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

toekomstgerichte doelen gedeeltelijk bereikt

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	20	37,7	83,3	83,3
	1	4	7,5	16,7	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

toekomstgerichte doelen wel bereikt

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	17	32,1	70,8	70,8
	1	7	13,2	29,2	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

interpersoonlijke doelen niet bereikt

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	19	35,8	79,2	79,2
	1	5	9,4	20,8	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

interpersoonlijke doelen wel bereikt

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	15	28,3	62,5	62,5
1	9	17,0	37,5	100,0
Total	24	45,3	100,0	
Missing 99	29	54,7		
Total	53	100,0		

Probleemreductie

diefstal

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid nee	20	37,7	83,3	83,3
1 maal	3	5,7	12,5	95,8
meerdere malen	1	1,9	4,2	100,0
Total	24	45,3	100,0	
Missing 99	29	54,7		
Total	53	100,0		

weglopen

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid nee	21	39,6	87,5	87,5
1 maal	3	5,7	12,5	100,0
Total	24	45,3	100,0	
Missing 99	29	54,7		
Total	53	100,0		

spijbelen

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid nee	13	24,5	72,2	72,2
1 maal	2	3,8	11,1	83,3
meerdere malen	3	5,7	16,7	100,0
Total	18	34,0	100,0	
Missing 99	35	66,0		
Total	53	100,0		

extreem verbale agressie

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid nee	10	18,9	41,7	41,7
1 maal	8	15,1	33,3	75,0
meerdere malen	6	11,3	25,0	100,0
Total	24	45,3	100,0	
Missing 99	29	54,7		
Total	53	100,0		

extreem fysieke agressie

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nee	21	39,6	87,5	87,5
	1 maal	2	3,8	8,3	95,8
	meerdere malen	1	1,9	4,2	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

inbraak

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nee	22	41,5	91,7	91,7
	1 maal	2	3,8	8,3	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

problematisch gebruik alcohol/drugs

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nee	13	24,5	54,2	54,2
	1 maal	1	1,9	4,2	58,3
	meerdere malen	10	18,9	41,7	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

depressie

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	geen last	17	32,1	70,8	70,8
	enige last	6	11,3	25,0	95,8
	veel last	1	1,9	4,2	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

klachten over eenzaamheid

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	geen last	14	26,4	58,3	58,3
	enige last	8	15,1	33,3	91,7
	veel last	2	3,8	8,3	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

zeer veel huilen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	geen last	21	39,6	87,5	87,5
	enige last	3	5,7	12,5	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

extreme schuldgevoelens

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	geen last	14	26,4	58,3	58,3
	enige last	9	17,0	37,5	95,8
	veel last	1	1,9	4,2	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

zelfverwerping

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	geen last	13	24,5	54,2	54,2
	enige last	6	11,3	25,0	79,2
	veel last	5	9,4	20,8	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

zeer angstig

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	geen last	23	43,4	95,8	95,8
	enige last	1	1,9	4,2	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

veel piekeren

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	geen last	3	5,7	12,5	12,5
	enige last	14	26,4	58,3	70,8
	veel last	7	13,2	29,2	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

kans dat jongere het in de toekomst zal redden

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	25%-50%	4	7,5	16,7	16,7
	50%-75%	6	11,3	25,0	41,7
	75%-100%	14	26,4	58,3	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

Test Statistics^c

	aantal internaliseren de problemen na tocht - aantal vermeldde internaliseren de problematieke n	aantal externaliseren de problemen na tocht - aantal vermeldde externaliseren de problematieke n
Z	-3,587 ^a	-2,933 ^b
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,003

- a. Based on negative ranks.
- b. Based on positive ranks.
- c. Wilcoxon Signed Ranks Test

Toekomstperspectief

jongere nog steeds begeleiden

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	nee	23	43,4	95,8	95,8
	ja	1	1,9	4,2	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

beoordeling huidig verloop begeleiding

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	redelijk goed	1	1,9	100,0	100,0
Missing	99	52	98,1		
Total		53	100,0		

frequentie contact

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	minder dan 1 maal per maand	4	7,5	16,7	16,7
	2 maal per maand	2	3,8	8,3	25,0
	1 maal per maand	7	13,2	29,2	54,2
	1 maal per week	11	20,8	45,8	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

functioneren wat betreft relaties gezin/familie

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	niet zo goed	6	11,3	25,0	25,0
	redelijk goed	12	22,6	50,0	75,0
	zeer goed	6	11,3	25,0	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

functioneren wat betreft relaties anderen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	niet zo goed	2	3,8	8,3	8,3
	redelijk goed	13	24,5	54,2	62,5
	zeer goed	9	17,0	37,5	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

functioneren wat betreft school/werk

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	slecht	2	3,8	8,3	8,3
	niet zo goed	5	9,4	20,8	29,2
	redelijk goed	10	18,9	41,7	70,8
	zeer goed	7	13,2	29,2	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

functioneren op financieel vlak

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	slecht	1	1,9	4,2	4,2
	niet zo goed	5	9,4	20,8	25,0
	redelijk goed	11	20,8	45,8	70,8
	zeer goed	7	13,2	29,2	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

functioneren wat betreft huisvesting

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	slecht	1	1,9	4,2	4,2
	niet zo goed	2	3,8	8,3	12,5
	redelijk goed	9	17,0	37,5	50,0
	zeer goed	12	22,6	50,0	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

functioneren op persoonlijk vlak

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	niet zo goed	3	5,7	12,5	12,5
	redelijk goed	16	30,2	66,7	79,2
	zeer goed	5	9,4	20,8	100,0
	Total	24	45,3	100,0	
Missing	99	29	54,7		
Total		53	100,0		

Test Statistics^b

	zinnvolle dagbesteding voor tocht & zinnvolle dagbesteding na tocht
N	24
Exact Sig. (2-tailed)	,070 ^a

a. Binomial distribution used.

b. McNemar Test